

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הילולת הרמב"ם (אנגלית) | עמ' ב
שיעור חדש טבת

שלוש קומות של גאולה בבית היהודי | עמ' כג
שבע ברכות יוסף-יצחק וגאולה שי' גרינברג

קבלת פנים ידידיה ושולמית שי' עדני | עמ' זך
אור לז"ך אדר ע"ח - כפ"ח

"ישראל... אחד" | עמ' לא
בר מצוה ישראל שי' שפירא וקבלת פנים יוסף-אלעזר ודברת-נטע שי' הלוי

רמ"ח אותיות (קלד-קלח) | עמ' לח
השלמות בבית הרב

דבר יום ביומו | עמ' מד
פרשת ויקרא

ניגון הללו את ה' | עמ' מה

יוצא לאור לקראת שבת
פרשת ויקרא-החודש תשע"ח

לקבלת השיעורים: itielgi@pnimi.org.il
0507951105: קבלת מסרי הוואצאפ:

מוצאי כ' טבת ע"ח - נצח ישראל, ירושלים הילולת הרמב"ם (אנגלית)

שיעור חדש טבת

אפילו בזמנו, בימי חייו, וגם לאחר פטירתו – לא היו כל כך שמחים מהמורה, בשל מה שאמרנו כעת, שהחשיבה הפילוסופית שלו מתבססת על אריסטו. אבל בסופו של דבר, במשך הדורות, המורה-נבוכים התקבל כמקור בפילוסופיה היהודית. למרות שהוא מבוסס על חשיבה של פילוסופים לא-יהודים – הוא לא תמיד מסכים איתם, כמו שנסביר היום.

מה שנעשה הערב הוא להתבונן ביסודות של החשיבה שלו, של השיטה שלו, ולארגן אותם, כהרגלנו, כפרצוף כנגד עשר הספירות, מכתר עד מלכות.

כתר (אמונה): אמונה אמתית ואמונה הכרחית

אמת ותועלת: אמונה אמתית ואמונה הכרחית

נתחיל בכך מיד: המדרגה העליונה שנשמה היא האמונה. יסוד האמונה העיקרי אצל הרמב"ם הוא שלה' אין דמות הגוף כלל והאנשה שלו בכל אופן שהוא גובלת בכפירה. הדבר נכון לכל הדימויים הפיזיים שיש בתורה – יד ה', אצבע ה', קול ה' וכו' – וגם לתכונות נפשיות-רוחניות שמייחסים לה' כמו חסד וכו'. אפשר לומר שה' הוא בעל חסד, אבל מחשבה שהוא בעל חסד כמו אדם גם נכללת בהאנשה.

א. פרצוף ענינים בחשיבת הרמב"ם

הרמב"ם – היד החזקה ומורה נבוכים

ערב^x טוב ובקר טוב או צהריים טובים למי שסביב העולם. שמענו כעת שהיום היה היארצייט של הרמב"ם. הוא אולי המלומד היהודי הכי גדול וידוע. ספר ההלכה שלו הוא "יד החזקה" – יד ספרים שכוללים את כל תריג המצוות עם כל הסבריהן, טעמיהן ופרטיהם כפי שנמסרו מסיני. הוא גם המחבר של ספר הפילוסופיה היהודית הכי מפורסם וחשוב – "מורה נבוכים"². אלה שני הספרים שלו – היד והמורה, ספר ההלכה וספר הפילוסופיה שמפרט את ההשקפה היהודית לפי הבנתו.

חלק גדול מהפילוסופיה שלו מבוסס על אריסטו³, כמו שעוד נדבר היום. הרבה גדולים –

^x נרשם על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה.

² "יד החזקה" "מורה נבוכים" = 518 = יד פעמים **הבל** (הכל נכלל ב"יד", וידוע ששרש משה הוא הבל, והוא שואף לחזור ל[נתיקון] הבל – הוא כפולה של **חיה** ואילו **הבל** = יחידה כנודע). הכנף = 120 (**חזקה**), חיי משה, ודוק.

³ **הרב משה בן מימון** ועוד **אריסטו** = 1036 – פעמיים 518 הנ"ל (כלומר שהערך הממוצע של שניהם הוא "יד **החזקה**" "מורה נבוכים", מתאים במיוחד לשיטת הגאון מרוגושוב שגם ספר ההלכה של הרמב"ם מבוסס על כללי ההגיון והחקירה של המורה, שבהשפעת אריסטו)!

וגם אמונה שקרית. אמונה שקרית היא לומר שאדם מאמין באלקים כועס. יש אנשים שחושבים בטעות על היהדות, על התנ"ך, שהוא מתאר 'אל כועס'. ח"ו, ה' ישמור, לצייר את ה' כאלקים כועס, ואדם שמאמין בכך זו אמונה שקרית, מה שנקרא אמונה תפלה. אם כן, יש שלש קטגוריות שונות של אמונה – אמונה אמיתית, שה' לא כועס לעולם ואי אפשר כלל ליחס את תכונת הכעס לה'; אמונה הכרחית, שאני מכעיס את ה'; אמונה שקרית שה' הוא אלקים כועס, זקן כועס או בחור כועס...

זו דוגמה פשוטה לכך שהרמב"ם מציב שטח בינים בין אמת לשקר. בלוגיקה הקלאסית, כולל האריסטוטלית, משהו יכול להיות אמת או שקר, ואין משהו באמצע (כמו שדובר בשיעורים בעברית לפני כמה שבועות⁷). רק בלוגיקה הקוואנטית יכול להיות משהו באמצע, זו לא לוגיקה קלאסית. כאן יש איזה סימן שהרמב"ם הקדים הרבה את זמנו וציין משהו שבין אמת לשקר – אמונה הכרחית, שאינה אמת ואינה שקר אלא משהו באמצע.

זו הדוגמה הראשונה הערב, כי היא מתייחסת לאמונה – המדרגה הכי גבוהה בנשמה. לא מדובר באמונה של ה', אלא באמונה שלי בה'. לפי הרמב"ם, כמו שעוד נסביר, תכלית האדם היא לברר את ההשכלה שלו באלקות, וככל שהוא מצליח בכך ברור לו יותר שה' וכעס – או כל תכונה אנושית אחרת – לא הולכים יחד. אבל אפילו אצל אותו אדם, במודעות היום-יומית שלו, בחיי היום-יום, צריך להרגיש שיש דברים שכאשר אני עושה אותם ח"ו הם מכעיסים את ה'. עם זאת, לחשוב שה' באמת כועס (כי הוא אלהים כועס) – זו טעות מוחלטת, אמונה שקרית.

כשהרמב"ם מדבר על אמונה הוא מבחין בין 'אמונה אמיתית' ל'אמונה הכרחית'⁷. מה ההבדל? אמונה אמיתית היא כמו שאמרנו כרגע, שלה' אין תכונות שאנחנו יכולים לתפוס וכיו"ב. אמונה הכרחית, הדוגמה שלו, היא שבשביל כולנו, האנשים הפשוטים, חשובה הידיעה שאם אני מתנהג שלא כראוי ה' כועס עלי. התוצאה של הכעס יכולה להיות באופנים רבים ושונים, אבל אני צריך לחוש שהמעשים שלי משפיעים על ה' – אם הוא שמח בי או לא שמח בי, הוא כועס עלי.

הרמב"ם וחוש הכעס

שוב, הדוגמה שהוא מביא היא תכונה של כעס. בספר יצירה כתוב שלכל חוש יש חוש, והחוש של החדש הזה, חדש טבת, הוא חוש הכעס. העובדה שהרמב"ם בוחר בדוגמה הזו, של הכעס, קשורה לכך שהיא רציית שלו חל בחדש טבת. יארציית הוא הזמן שכל העבודה שלו מתגלה ומתעלה ואפשר להתקשר אליו. אנחנו יודעים שהרבי מליובאוויטש מאד עורר ללמוד רמב"ם ולחוש קשר אליו. היום הוא היום לממש את הברכה שלו בפועל.

שוב, החוש הרוחני של החדש הוא הכעס. כשהרמב"ם מדבר על כעס הוא אומר שהקב"ה אינו כועס. אי אפשר לומר באמונה האמתית שה' כועס, כמו שאי אפשר לקשר שום תכונה לה' עצמו. אבל ב'אמונה הכרחית' אפשר להרגיש שכאשר אני עושה משהו לא טוב אני מכעיס את ה' – ה' כועס עלי.

אמונה הכרחית – שטח בינים בין אמת (אמונה

אמתית) לשקר (אמונה שקרית)

יש בעצם שלשה סוגים של אמונה: אמונה אמיתית, אמונה הכרחית (עליהן כותב הרמב"ם)

⁷ שיעורי "הגיון לבי" חשון-כסלו ש"ז.

⁷ מו"נ ח"ג פכ"ח.

“אני הווי' לא שנית” – אז איך ה' יכול לרצות משהו חדש? זהו שינוי בה'.

השאלה הזו מתייחסת גם לבריאת העולם יש מאין. בתחלת עץ חיים – הטקסט הקלאסי של קבלת האריז"ל – מופיעה השאלה: אם ה' חשב שטוב לברוא את העולם, למה הוא לא ברא אותו יותר מוקדם ממה שהוא ברא אותו בפועל? למה הוא חכה כל כך הרבה, ולא ברא אותו טריליוני שנים קודם? זו שאלה מפתיעה, כי אנחנו יודעים שהזמן גם הוא נברא – לא היה זמן לפני בריאת העולם, אז איך אפשר לשאול למה ה' לא ברא את העולם קודם בזמן? כאן יש שאלה דומה, בהקשר אחר: מה גורם לכך שבנקודה מסוימת – בזמן או בלי שיש זמן (ממשי אלא תיאורטי, שהרי העולם הוא בן כך וכך שנים ולמה שלא יהיה יותר או פחות) – מופיע רצון לברוא עולם, מתחולל שינוי ברצון של ה'? קודם הוא לא רצה וכעת הוא רוצה – אז משהו השתנה.

רצון מוחלט ונצחי מתגלה בזמן הרצון-

המתוכנן

הרמב"ם מתייחס לכך ב'מורה',¹ והסבר שלו הוא – בצורה פשוטה – שאם שמים לב לרצון בזמן מסוים, הוא מבוסס על דברים שלא השתנו קודם, ולא שינוי ברצון ה'. במלים פשוטות, בהקשר של הזמן, אם ה' תכנן מאז ומקדם לרצות ברגע מסוים לברוא את העולם והרגע הזה מגיע והוא רוצה ולכן הוא בורא את העולם באותה שניה מסוימת – אין בו שום שינוי. הכוונה היתה כבר מאז ומעולם.

אפשר להבחין בשתי רמות של רצון: הרצון הפעיל, הכוונה לרצות. אם לא היה תכנון, הרצון הוא שינוי, אבל אם היה תכנון מוקדם – הרצון הוא לא שינוי. זהו ההסבר הפשוט. כך ביחס לכל דבר שה' רוצה. כאשר אנחנו מתפללים שחולה יתרפא וה' עושה נס, מקשיב לתפלה ומרפא את

שו"ת על כעס

שאלה: איך מבינים כשכתוב שה' כועס כל יום, “ואל זועם בכל יום” ו”זעמו רגע” (הזמן בו בלעם רצה לקלל), לפי דברי הרמב"ם שאין כעס אצל ה'?

תשובה: יש רגע אחד בכל יום שה' קבע כ'רגע תגובה' לחטאי האדם (בכל אותם ימים שבלעם נסה לקלל את ישראל ה' בטל רגע זה, ראה מוכחת שמצד ה' עצמו אין כעס כלל), וכנ"ל שכאשר האדם חוטא עליו להרגיש שהוא מכעיס את ה' (ושתבוא תגובה הוגנת מצד ה'). אכן לא מדובר בה' עצמו אלא בתופעה שהיא קבועה בעצם הבריאה. זו אמת, כל יום יש רגע של כעס בבריאה – יש סוגיא בתחלת עבודה זרה שמסבירה איך אפשר לזהות בטבע את הרגע של הכעס. הכל חלק מחוקי הטבע.

שאלה: כתוב שכאשר משיח יבוא הטבע ישתנה, אולי הכוונה שיסוד הכעס בטבע יעבור שינוי יסודי ולא יהיה יותר. הרב מתאר בספר על המנהיגות כיצד הטבע ישתנה – לא יהיו יותר סופות, התפרצויות געש וכו' וכו'. נכון? תשובה: אני מקוה כך...

כתר (רצון): רצון ה' הבלתי-משתנה

האם רצון מבטא שינוי והתחדשות?

כעת נאמר עוד משהו במדרגה של הכתר, אבל מהפרספקטיבה של ה' עלינו, ולא שלנו עליו, והוא שייך למדרגת הרצון: הראש העליון בכתר הוא האמונה והראש התחתון בכתר לפי הקבלה הוא הרצון, שנמצא עדיין מעל השכל. השאלה היא איך מייחסים לה' את ענין הרצון לפי הפילוסופיה של הרמב"ם? כתוב שה' רוצה – איך הרמב"ם מתייחס לזה? גם רצון היא תיאור מסוים. יש שאלה על הרצון של ה' בכלל, ובפרט שאלה על שינוי רצון, על רצון חדש. הרי כתוב

¹ ראה ח"ב פרק יח (“הדרך השני”).

הוא שאי אפשר להגדיר את הקב"ה כשכל מושלם. בכלל ה' לא ניתן להגדרה כל שהיא, הוא קדוש ונבדל, וממילא הוא מעבר לשכל לגמרי.

בכל אופן, מושג השכל הוא משהו מאד יסודי בחשיבה של הרמב"ם. אחד הדברים החשובים – בו הרמב"ם חולק על אריסטו – הוא כאשר הוא מדבר על מה שנקרא בלשונו "השכל הפועל"¹. לפי אריסטו השכל הפועל והא-ל – אם יש א-ל, אם יש בורא – הם זהים ולפי הרמב"ם הם לחלוטין לא זהים² (אך שניהם מכנים את השכל הפועל "הכח המניע הבלתי מתנועע"). לפי הרמב"ם אי אפשר להגדיר את ה' כשכל הפועל, אבל מדרגת הבינים – המדרגה שמחברת את נפש האדם ואת שכלו לה' – היא השכל הפועל. השכל הפועל מנוגד לשכל סביל. מהו שכל סביל? היכולת השכלית של האדם. האי-קיו של האדם הוא השכל הפסיבי שלו ('שכל בכח'), אבל כאשר הוא לומד ומעמיק ויודע השכל הפסיבי שלו נעשה שכל פעיל ('שכל בפועל'). השכל של ה' תמיד פעיל, לכן הוא נקרא "שכל הפועל". יש גימטריא מאד יפה, הגימטריא הראשונה שנאמר הערב, שהביטוי "שכל הפועל" – שהרמב"ם משתמש בו ואוהב אותו – שזה 541, בגימטריא ישראל. כעת מדברים על דרגת החכמה בחשיבה של הרמב"ם – הרעיון של "שכל הפועל", שלפי הגימטריא הוא עצם הנשמה של עם ישראל.

המשנת הנבואה לאדם מה' דרך השכל הפועל

בענין הזה יש הבדל בין ה'מורה' ל'יד'. לרמב"ם יש שני עמודים – שני תחומים שהוא מומחה בהם, ואפילו אפשר לומר שני עמודים של האישיות שלו. לכן יש מלומדים, דתיים וגם

החולה (כולם מאמינים בכך, וגם הרמב"ם מאמין בכך – אחד מיסודות האמונה הוא ש"לו לבדו ראוי להתפלל" ולא לאף אחד אחר זולתו), מה קרה? קודם לא היה רצון מפורש פעיל. עוד מעט נדבר על שכל פעיל או שכל סביל, שכל בפוטנציאל, וכעת אומרים זאת ברמה אחרת³. לא היה רצון פעיל של ה' לרפא את החולה, והתפלה מגלה את הרצון של ה' באופן חדש. לפי הרמב"ם צריך להאמין שבתכנית היה תמיד רצון של ה' – היתה כוונה שהאדם הזה יהיה חולה והאדם ההוא יתפלל עבורו ואז ה' יברא רצון חדש לרפא אותו באופן נסי. כל זה היה בתכנית כל הזמן – "אני הוי' לא שנית", אין שינויים בה'. בלשון החסידות קוראים לכך 'רצון עצמי' – שאיננו יכולים להשיגו, כשם שאיננו יכולים להשיג את ה' – ובו עצמו כתובים כל שינויי הרצון שעתידיים להיות בכל ההיסטוריה, מהתחלה עד הסוף, כולל מה שמתבסס על מעשי האדם או על תפלתו. כעת לומדים על ההבדלים בין כוונה נסתרת ורצון פעיל.

חכמה: שכל הפועל

השכל הפועל – ממוצע בין ה' למציאות

נתקדם לעוד ענין, שמקביל לספירת החכמה: אנחנו יודעים שאחד היסודות בדברי הרמב"ם – אותו בקרו המהר"ל מפראג וגם בחסידות – הוא תיאור-לכאורה של הקב"ה כאינטלקט עצמי טהור. בתנאי גם מובאים דברי הרמב"ם שה' הוא אחד, הוא המדע והוא היודע, אבל הוא אומר שאי אפשר לזהות אותו עם השכל. כאשר אדמו"ר הזקן למד את ה'מורה' של הרמב"ם, וכך גם נכדו הצמח צדק שלמד עם בנו הרבי מהר"ש את ה'מורה', הם הסבירו את ה'מורה' לפי ההבנה העמוקה של החסידות, ואחד הדברים החשובים

¹ מו"נ ח"א פס"ח.

² כעולה מדבריו בח"ב פ"ו ופכ"א, ודוק.

³ כנסמן לקמן בענין הנבואה.

¹ וראה גם שם (ח"ב פ"ח) ב"דרך הראשון".

כאלה שלא, שמרגישים שיש 'שני רמב"ם', כי הם נראים כל כך שונים – הרמב"ם של ה'יד' והרמב"ם של ה'מורה' (אותו רוצים להבין יותר היום). כעת הסברנו שבמורה נבוכים, בפילוסופיה של הרמב"ם, מאד ברור שכל אחד – יהודי ואינו-יהודי – לפי מעשיו ולפי המסירות שלו לידיעת ה' יכול להגיע אפילו לנבואה¹⁸ (ובעוד בספר הכוזרי תלה את הדבר אך ורק ברצון ה', אצל הרמב"ם הסדר הוא הפוך – כל מי שיש בו את ההכנות הראויות לנבואה יתנבא¹⁹, אלא אם כן ה' ירצה למנוע זאת מסיבות כל שהן, כפי שהיה אצל ברוך בן נריה²⁰). אצל הרמב"ם הנבואה היא שלמות האדם, שבודאי ראויה שתהיה למלך וכיו"ב²¹. כבר כתוב בתנא דבי אליהו – ממדרשי חז"ל – שכל מי שמתאמץ בידיעת ה' שורה עליו שכיתה, בלי הבדל אם הוא יהודי או גוי. לפי ההלכה קשה לומר כך, אבל אם נבין שאין הבדל בין יהודי לגוי בענין הזה, יהיה מובן איך הרמב"ם הרשה לעצמו להתבסס כל כך על הפילוסופים הלא-יהודים.

נחזור לענין של שכל הפועל: אם ה' רוצה להעניק נבואה לאדם שעשה מאמץ עילאי להקדיש את עצמו לידיעת ה' ולזכך את מדותיו, אז הנבואה זורמת דרך השכל הפועל לשכל של אותו אדם²². בדיאגרמה הפשוטה יש כאן ארבע רמות – ה', שלפי הרמב"ם הוא יותר מהשכל הפועל. לכאורה הרמב"ם רוצה לומר שה' הוא השכל המוחלט. אמרנו קודם שאי אפשר לזהות את ה' עם השכל המוחלט, כי הוא מעבר אליו, וכי גם שכל מוחלט הוא תיאור מסוים, אבל ודאי שה' הוא חכם, הוא גם שכל מוחלט; אז בא השכל הפועל, שהוא הממוצע בין ה' לאינטליגנציה האנושית; אחריו בא השכל הטהור של האדם, שעדיין מעל הנפש, עדיין משהו רוחני; אז בא השכל של האדם כפי שהוא בתוך גוף. כאשר השכל שלי היא בתוך הגוף, הגוף גורם לדמיון גשמי שנקרא "כח המדמה". גם נביא אמתי משתמש בכח המדמה, בנבואה יש דימויים, אבל הוא מנקה אותו – אצלו הדמיון הוא שכל נקי.

אם כן, יש כאן ירידה מה' אל השכל הפועל אל השכל המופשט של הנשמה אל כח המדמה של הנפש כפי שהיא מתלבשת בגוף. את ארבע הדרגות האלה עצמן אפשר להקביל לארבע אותיות שם הוי" ב"ה. נתחיל מלמטה: כח

אנחנו באים מחנוכה לחדש טבת, חדש היארצייט של הרמב"ם – החג שמסמל את הנצחון שלנו על הפילוסופיה היונית, התרבות ההלניסטית. הרמב"ם סומך על הפסוק "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם", שהפילוסופיה

אנחנו באים מחנוכה לחדש טבת, חדש היארצייט של הרמב"ם – החג שמסמל את הנצחון שלנו על הפילוסופיה היונית, התרבות ההלניסטית. הרמב"ם סומך על הפסוק "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם", שהפילוסופיה

¹⁸ ראה מו"נ ח"ב פל"ב (שם הרמב"ם אומר שדעת תורתנו היא כדעת הפילוסופים – שכל אחד שעושה הכנה ראויה יגיע להתנבא – אלא שעפ"י תורה הדבר יכול להמנע בשל נסיבות חיצוניות, וממילא הדבר אמור גם בגויים, שהרי הפילוסופים הגויים ודאי לא הבחינו).

¹⁹ יכולת השגת הנבואה מצד הנבראים שייכת לספירות נצח והוד (שרש הנביאים והחוזים בספירות), אליהן משתייך לקמן ענין ההשגחה הפרטית (שלדעת הרמב"ם גוברת ככל שהאדם ראוי לכך, וחלק מההתעלות היא ההגעה לנבואה).

²⁰ ראה הנסמן בהערה יא.

²¹ ראה (בנוסף לנסמן לעיל הערה יא) מו"נ ח"א פנ"ד וח"ב פ"מ.

¹⁸ ראה לדוגמה מו"נ ח"ב ריש פנ"ד וסוף פכ"ב.

¹⁹ מו"נ ח"ב פל"ו (ואילך – עד סיום פל"ח).

הוא היה כל כך אהוב, מוערך ומכובד בדורו עד שאנשים אמרו, והפך להיות מאמר העם, "ממשה עד משה לא קם כמשה" – ממשח בן עמרם, משה רבינו, שנתן את התורה לעם ישראל (עליו קוראים בימים אלה בתורה, לידת משה וגאולתו את ישראל, מתן תורה ובנין המשכן – הכל בסמוך להילולת הרמב"ם. לידת הרמב"ם, ה"מזל גובר" שלו הוא בערב חג הפסח, גאולת עם ישראל על ידי ה' ומשה עבדו) – לא קם כמותו עד הרמב"ם, רבינו משה בן מימון".

תבונה, כשבכל פרצוף יש י ספירות ובסך הכל כ פעמים **בינה**.

מתחלק מאד יפה: "ממשה עד משה" = יב פעמים **בינה**. "לא קם כמשה" = ח פעמים **בינה**. המכנה המשותף הכי גדול – שהוא החשוב – הוא 268, ד פעמים **בינה**: "ממשה עד משה" = ג פעמים 268. "לא קם כמשה" = ב פעמים 268. היחס 2:3. הפלא ש-268 שיה **בינה** במספר קדמי. תופעה נדירה שמספר קדמי של המלה הוא כפולה של המלה עצמה. הכל כאן **בינה**. 268 = **רבינו**, משה רבינו ורבינו משה בן מימון.

"ממשה עד משה לא קם כמשה" במספר קדמי = 5166 = ו"פ (ממוצע כל מלה) 861 (משולש 41 = **בית המקדש** = מתתיהו = תהלת הו"י וכו' וכו') = אהיה פעמים "צלם אלהים" = 42 ("אהיה אשר אהיה") פעמים **ענג**.

דילוג האותיות ב"ממשה עד משה לא קם כמשה" = 541 = **ישראל** (עד המלה האחרונה, כמשה, עולה מלכות, ובתוספת מה היינו מלכות-אדם שעולה **ישראל**, כירוע).

יש ג"פ משה במשפט הזה = ה"פ אור = משולש מה. **ממשה** = שכינה. **כמשה** = ששה. **ממשה-משה-כמשה** = ג"פ **כמשה** = 15 פעמים **חכמה** (לכלול את החכמה במקום הבינה – "חכם בבינה". במשפט "משה זכה לבינה" משה עצמו הוא החכמה, "מן המים משיתהו", והוא זוכה להתחבר עם הבינה בסוד "חכם בבינה").
 " שני ה"משה" בעצמם הם בסוד "אהיה אשר אהיה" – אהיה עמם עכשיו ואהיה עמם בעתיד. אהיה הוא שם הבינה

המדמה, עם החידוש של הנבואה – הכח של הנפש בתוך הגוף למצוא בדימויים גשמיים תבונה רוחנית – הוא המדרגה הנמוכה, מדרגת המלכות, ה תתאה של שם הו"י. השכל המופשט של האדם הוא כנגד ה-ן – שתי המדרגות האנושיות כאן הן "והנגלת לנו ולבנינו". מעליהן, השכל הפועל – מדרגת הבינים, שמחברת בינינו לבין ה' – הוא ה עילאה. לפי הגימטריא שראינו קודם, **ששכל הפועל** בגימטריא **ישראל**, הוא שרש נשמות ישראל (כמבואר בקבלה וחסידות ששרש נשמות ישראל הוא בבינה-אמא, ה עילאה שבשם). ומעל הכל השכל כביכול של ה' עצמו (סוד התורה דמחכמה נפקת):

י	השכל של ה' (התורה)
ה	השכל הפועל
ו	השכל העיוני של האדם
ה	כח המדמה של האדם

הנושא של השכל הפועל – עם כל מבנה של מעבר הנבואה לפי הרמב"ם – תופס את מקום החכמה בפרצוף הפילוסופיה של הרמב"ם שאנחנו בונים כעת.

בינה: "ממשה עד משה לא קם כמשה"

המדרגה הבאה היא **בינה**: כל מדרגה כאן היא גם התבוננות קצרה בפני עצמה. ההתבוננות הזו היא בפתגם העממי "ממשה עד משה לא קם כמשה", שנקטו בו כבר בימי חייו של הרמב"ם.

" וכמה רמזים (המתאימים גם למבואר לקמן בפנים) בסוד "ממשה עד משה לא קם כמשה":

"ממשה עד משה לא קם כמשה" = 1340 = כ פעמים **בינה**. **בינה** (67) היינו המספר הראשוני ה-20, כך יש כאן **בינה** פעמים **בינה** – ממילא שייך ל"משה זכה לבינה".
 בינה ותבונה – שתי מדרגות משה, כדלקמן בפנים – הן כל אחת פרצוף בפני עצמה, פרצוף אמא עילאה ופרצוף

עונה "הנני", סך הכל שבע פעמים "הנני" (ה"הנני" השביעי, "כל השביעיין חביבין", היא ענית משה מלמטה לקריאת ה' מלמעלה, סוד תגובת המלכות לקריאת הז"א, הו"ק, סוד אור חוזר החוזר לקדמותו. משה בעצמו הוא סוד השביעי, החביב, מאברהם אבינו).² יש עוד דמויות גדולות בתנ"ך שעונות כך, והראשונה בהן היא אברהם. לפי הרמב"ם שתי הדמויות הכי גדולות בתנ"ך, שאנחנו צריכים להדמות אליהן, הן משה ואברהם.

עוד מלה שעולה 115 היא חזק. זו הסבה שאנו אומרים בסיום כל חומש מתורת משה – כמו בשבת שעברה – "חזק חזק ונתחזק" או לפי גבסאות מסוימות פשוט "חזק חזק חזק" שעולה הנני-הנני-הנני, שעולה משה, כאילו משה עצמו חותם את שמו בסיום אותו חומש, הספר שלו.

"משה משה" – משה רבינו (בינה) והרמב"ם

(תבונה)

יש עוד צדיקים ששמן נכפל בקריאת ה' – "אברהם אברהם", "יעקב יעקב" ו"שמואל שמואל". בכל השמות הכפולים הללו יש קו באמצע, "פסיק טעמא" (לא מופיע על קלף התורה, אבל מסומן בחומשים כחלק מטעמי המקרא). ה"פסיק טעמא" אומר שיש הבדל בין ההופעה הראשונה לשניה, רק בהופעה הכפולה של משה אין "פסיק טעמא". יש הרבה מאד

תשובה משה (ואברהם) – "הנני"

קראנו בשבת שכאשר ה' קרא למשה הוא כפל את שמו – "משה משה" – ומשה ענה "הנני". על אף שמשה התווכח עם ה' שבעה ימים כדי לא לקבל את המשימה שה' הטיל עליו, אבל התגובה המידית שלו היתה "הנני". אנחנו יודעים שמשה הוא ענו מאד³, ולכן ענה "הנני", כמו שענה אברהם אבינו ועוד חסידים גדולים. ה' פנה אליו ואמר "משה משה".

יש גימטריא יפה, ש-הנני עולה 115 ו-משה עולה 345, ג"פ הנני, ממוצע כל אות בשמו. ה' אומר "משה משה", שש פעמים "הנני", ומשה

בקבלה, כמתאים למוסבר בפנים, ואף שלפעמים מפרשים "אהיה אשר אהיה" בכתר ובינה, אבל אפשר לפרש בינה ותבונה. והנה, משה בן מימון עולה בעצמו "אהיה אשר אהיה" (543 – כמנין גרשם, בכורו של משה – היפוך הספרות 345, משה, כנודע).

על משה (ש"זכה לבינה") נאמר "כי מן המים משיתהו" – הוא נמשך ממי החכמה העליונה – וכן מימון. אבי הרמב"ם, הוא לשון מים ועולה ב"פ חכמה. כמו בזוגות מושגים רבים, בהם המושג השני יוצא מהאות השניה של המושג הראשון, כך אפשר לומר ש-מימון יוצא מה-מ של עמרם (כאשר בשני השמות יש שתי ממיין). עמרם-מימון = מלכות = משולש 31 = אברהם אברהם, כאשר הכנף עולה אמונה (ובקשר לרמזי החכמה במימון: ידוע הרמז ש-אברהם הוא אמונה-חכמה-חכמה וחיי אברהם – 175 שנה – הם אמונה-חכמה).

² ורמז כיצד משה רבינו כולל עמו את הרמב"ם בעונה שלו: רמב"ם (ר"ת רבינו משה בן מימון ו"רבות מופתי בארץ מצרים" עם כל הרמזים המופלאים בפסוק, שגם קוראים בתקופה זו, אבל אפשר לדרוש גם את הר"ת בהן הוא נקרא) בכל ארבע רמות החשבון – שרש, מילוי, מילוי המילוי, מספר קדמי = 4500, 100 פעמים מה (בסוד "אל תקרי 'מה' אלא 'מאה'", מאה פעמים מה). אפשר לדרוש שכאשר משה רבינו אמר "ונחננו מה" לא התכוון אליו ולאהרן אלא אליו ולרמב"ם. רצה לזכות בעונה שלו גם את הרמב"ם.

² "משה משה... הנני" – י אותיות, משולש ד, כאשר השורה התחתונה, סוד המלכות (אור חוזר), הוא "הנני". המשולש העליון של 3 אותיות הוא ה"משה" הראשון, השורה השלישית היא ה"משה" השני (רמז ל"משה עד משה לא קם כמשה" כנ"ל). האות האמצעית של המשולש היא ה-ש של ה"משה" השני – ש "רוח אלהים", "פחד יצחק", "יורה דעה" באמצע ושרה (דין אמת, הלכה למעשה) מסביב. הפנות הן הים, 55, משולש 10 (משולש 4; האמצע, ש = 300 = משולש 24, 4 בעצרת).

האריז"ל מסביר שבינה היא המדרגה הגבוהה של ההבנה ותבונה מדרגה נמוכה יותר של ההבנה. בינה היא הבנה טהורה ומושלמת ותבונה היא הבנה שמתייחסת למדות הלב. אם נבחין בין בינה לתבונה – התבוננות בה – אפשר לומר שה"משה" הראשון הוא בינה עילאה, פרצוף אמא במדרגתו העליונה, ואילו לרמב"ם נתייחס כתבונה, הכח להפנים את הבינה ללב.

הנשר הגדול והדג הגדול

למה אנחנו חושבים שזו האבחנה בין שני ה"משה"? יש עוד ביטוי עממי שמתייחס לרמב"ם כבר בדורו – הוא נקרא, מסכה מסוימת, "הנשר הגדול". היום היארצייט של הרמב"ם, וכשמדברים עליו – רבינו משה בן מימון – בדרך כלל הוא נקרא גם הנשר הגדול. אני מקוה שהוא שמח שקוראים לו הנשר הגדול – הוא לא אוהב דימויים על ה', אולי כלפיו זה בסדר. אם הרמב"ם הוא הנשר הגדול, מהו משה רבינו? לעולם לא שמעתי שמכנים את משה רבינו הנשר הגדול או על שם חיה אחרת, אבל אולי יש כזה דבר. האם את משה מדמים לאיזו חיה שאנחנו יודעים? את הרמב"ם מכנים "הנשר הגדול", מי יכול לזכור למה מדמים את משה רבינו?

השם משה ניתן לו על ידי בת פרעה, בתיה, שקראה לו כך על שם "כי מן המים משיתהו". מזכיר את משה השני, הרמב"ם, ששם אביו מימון – מן המים. אם משה הוא נשמה שנלקחה מהמים, מה הדימוי שמתאים לו? יש בקבלה שני סוגי נשמות – נשמות יבשה, שמדמים לחיות יבשה, ונשמות ים, שמדמים לדגים. נשמות ים הן 'דגים', ובמדרש ובוהר משה הוא הדוגמה הכי מובהקת של דג. איך אנחנו יודעים שמשה רבינו הוא דג? מה המזל שלו? אדר – מזל דגים – בו הוא נולד ונפטר באותו יום, ז' אדר. אדר הוא מזל דגים וז' שוה דג. הוא ה-דג של מזל דגים.

יש משהו עוד יותר חשוב שעושה אותו דג: משה רבינו הוא המורה הגדול של יהושע,

הסברים לענין, אבל בהקשר שלנו – בהסתמך על המאמר העממי "ממשה עד משה לא קם כמשה" – נאמר שבין משה הראשון, משה רבינו, למשה השני, הרמב"ם, אין הבדלים, הם זהים. אם זו הדרך בה נבין, נצטרך לומר שגם בשמות הכפולים האחרים, כמו "אברהם אברהם", יש רמז לעוד מישהו גדול באותו שם, עוד אברהם גדול – אולי האבן עזרא, או אברהם אחר – וכך עוד יעקב גדול ועוד שמואל, אבל יש ביניהם הבדל, "פסיק טעמא".

אחת הבקורות על ההערכה של הרמב"ם לאריסטו היא – מה עם משה רבינו?! קצת אבסורדי לטעון כך, אבל מה הרמב"ם יגיד? שהוא לא מתבסס על תרבות יון כפי שהיא, אלא לקח מאריסטו שבעצמו לקח מהיהדות, לקח מהאבות²². זו אמת, וידוע פתגם הרמב"ם "קבל את האמת ממי שאמרה" – זו אמת. האמת שאברהם היה הראשון לדעת מה שאריסטו אחר כך כתב – ובוודאי משה יודע – בדרכו שלו, בשפה שלו, בסגנון שלו. לא עושים השוואות בין סגנונות שונים, לכל אחד יש את הסגנון שלו – אבל מדובר באותו דבר. ודאי הרמב"ם חשב שמשה רבינו עמוק באיך ערוך מאריסטו, עם כל ההערכה שלו לאריסטו²³.

בכל אופן, למרות שבהופעה הכפולה של "משה משה" אין קו מפריד באמצע, נדרש הסבר על פי קבלה להבחנה בין שתי הופעות השם. מה הדרך הטובה להסביר זאת? אחד ממאמרי חז"ל המפורסמים על משה רבינו הוא "משה זכה לבינה". כעת מדברים על דרגת הבינה. כשמתחילים ללמוד קבלה האריז"ל מלמד אותנו – על פי המושגים בתנ"ך – שיש שני מושגים של בינה: בינה ("משה זכה לבינה") ותבונה.

²² וראה גם מו"נ ח"ב סוף פ"א.

²³ וראה מו"נ ח"ב פ"ז ניגוד בין חוסר הבנתו של אריסטו (עפ"י משל שמביא שם) לבין דרכו-אמונתו, "עדת הרודפים אחר משה רבינו ואברהם אבינו עליהם השלום".

משה רבינו הוא בינה והרמב"ם הוא תבונה, ועל כך כתוב "ממשה עד משה לא קם כמשה" ו"משה זכה לבינה".

דעת: ידיעת השלילה

ידיעת השלילה – שלילת השלילה איננה חיוב

כעת נתקדם לדעת: זו אולי הנקודה הכי חשובה בפילוסופיה של הרמב"ם – תיאולוגיה שלילית²². תיאולוגיה שלילית פירושה שאני יכול לדעת את ה' רק בידיעת השלילה, אפשר לדעת את ה' רק דרך שלילת הדברים האחרים, כי אין שום דבר שאפשר להשוות לה'. כמו שאמרנו, אי אפשר לומר שה' וכעס הולכים יחד, כי ה' לא 'הולך יחד' עם שום תכונה אנושית. כשאמרנו בתורה שה' הוא חכם הכוונה שאי אפשר להשוות את ה' לשום חכם, אבל אפשר לומר שהוא לא-לא-חכם.

כאן יש שוב דוגמה חשובה מאד ללוגיקה הקוואנטית שהזכרנו בכתר. בלוגיקה הקלאסית – וכך אמר אריסטו – לומר לא-לא אומר כן, שני מינוסים יוצרים פלוס. כאשר אני אומר שה' הוא חכם אני מתכוון שהוא לא-לא-חכם, אבל לא-לא-חכם זהה לחכם לפי הלוגיקה הרגילה, אז לא הרווחתי כלום! הרמב"ם לא התכוון לכך – הוא אומר שה' הוא לא-לא-חכם, אבל בו-זמנית אי אפשר להשוות את החכמה שלו לשום דבר שאני מכיר בתור חכמה אנושית. בכך הרמב"ם אומר כמו "פתח אליהו" (שקוראים כל ערב שבת) – הקדמת תיקוני זהר, שהוא כנראה לא ראה (יש כמה שחושבים שהוא כן ראה חלקים מהזהר), אבל יש כאן דוגמה קלאסית שהוא אומר משהו תואם למה שאנחנו קוראים בהקדמת תקוני הזהר כל ערב שבת – "אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא". אתה חכם, אבל אין שום דרך אפשרית עבורי להבין מהי החכמה הזו ובאיזה אופן אתה

שהכניס את עם ישראל לארץ ישראל, והוא נקרא יהושע בן נון – הבן של הדג. במדרש ובהר כתוב ש-נון מתייחס לאביו הרוחני, משה רבינו, שגם שמו נון – נון פירושו דג בארמית. אם כן, משה לא נקרא סתם דג אלא נון, שייך גם לענין של "משה זכה לבינה". כמה שערים יש לבינה? 50. נון. השער החמישים, שער הנון, הוא השער הלא מושג, המדרגה שמשה זכה לה פעמיים – במתן תורה וברגע ההסתלקות שלו. נון, 50, שוה גם לביטוי שמופיע בספר יונה – "דג גדול" – זהו משה.

אם כן, משה רבינו והרמב"ם הם **נון** – **נון** ו**נשר**, "דג גדול" ו"הנשר הגדול", עליהם נאמר "ממשה עד משה לא קם כמשה". אמא עילאה היא נון, עלמא דאתכסיא לגמרי, נוני ימא, ואילו יסוד תבונה נמשך עד תפארת דז"א – סוד פני נשר במרכבה. "הנשר הגדול" היינו הנשר כמו שהוא באמא, והוא מאיר בתפארת ז"א – פני נשר של המרכבה. למעלה ממנו יש את הנון של משה רבינו.

נתבונן יותר לעומק במלים **נון-נשר**, בנות שלש האותיות, שאפשר לעשות ביניהן הכאה פרטית – **נ** פעמים **נ**, **ו** פעמים **ש**, **נ** פעמים **ר** – נקבל 14300, 10 פעמים 1430, **הכל פעמים הוי'**. כל המספר הוא **נשר פעמים הוי'**. אין סבה בעולם – על הארץ או מתחת למים – שהתוצאה שנקבל כאן תהיה כפולה של **נשר**. הדימויים של משה רבינו הראשון ומשה השני יוצאים ביחד הנשר של ה' – **נשר הוי'**.

שרש הנשר הגדול – בסוף הכל כלול בו, **נשר פעמים הוי'** – הוא "דרך הנשר בשמים". "דרך נשר בשמים" היינו כתר דרדל"א ב"ארבעה לא ידיעות" – כל אחד מהארבעה הוא דרך, והראשון הוא "דרך הנשר בשמים" – וכתר דרדל"א הוא עצם האמונה. אפשר לומר שזו אמונה עם נשירת כל ההגשמה – כל ההגשמה 'נושרת' מהאמונה של "דרך הנשר בשמים".

²² ראה מו"ח ח"א פרקים נח-ס.

אבל בסיפור הזה יש משהו שאני כן יודע במנגינה, שמעתי אותה פעם ואני גם עתיד לשמוע אותה פעם, לדעת אותה בידיעת החיוב, בתיאולוגיה חיובית.

אחד הדברים הבסיסיים בסוד של שם הוי' הוא ששתי האותיות הראשונות (י-ה) – ששייכות לכחות השכל – הן שם קדוש בפני עצמו ושתי האותיות הבאות (וה) אינן שם, והענין הוא לחבר בין שתייהן. בשבילנו שם הוי' יהיה כעת ר"ת ידיעת השלילה וידיעת החיוב. יש כל מיני רמזים מהסגנון הזה בשם הוי'. כעת הסברנו י-ה-ו-ה כידיעת השלילה, הדרך בה הרמב"ם מדבר על ידיעת ה', וידיעת החיוב, כפי שמסבירה החסידות שבמקום מסוים בנפש יש רושם של ידיעה חיובית על ה', מנגינה ששמעתי פעם ועלי רק לשמוע אותה פעם נוספת.

הרמז הוא ידיעת השלילה וידיעת החיוב. על משה רבינו כתוב, אחד הפסוקים הכי חשובים עליו, "לא כן עבדי משה" – "לא כן", זו המדרגה של "עבדי משה" – "בכל ביתי נאמן הוא". המלים "לא כן" מתייחסות לשאר הנביאים – כל הנביאים חולמים, רואים באספקלריא שאינה מאירה, אבל משה רבינו רואה את ה' באופן ישיר, באספקלריא המאירה, ובערנות. ה"לא" היינו התיאולוגיה השלילה של הרמב"ם וה"כן" אומר שיש גם תיאולוגיה חיובית, דרך כן לדעת. לא עולה 31, 30 כנגד שלש הספירות העליונות – כתר, חכמה ובינה הרמוזות באותיות י-ה-ש-בשם – וה-1 הוא הדעת שמחברת בין החכמה והבינה. אחר כך יש את ה"כן", 70, כנגד שבע מדות הלב התחתונות, הרמוזות ב-וה-ש-בשם. ה-כ, 20, כנגד שתי המדות העיקריות של הלב, חסד וגבורה, אהבה ויראה, וה-ן, 50, כנגד תנהי"ם (שכולם ענפי-פירוט החסד והגבורה)⁷⁰. יש "לא"

חכם. כאשר הרמב"ם אומר שאיני יכול לדעת שום דבר חיובי על חכמת ה', רק שהוא לא-לא-חכם, אין הכוונה שהוא חכם כפי שאני מבין אלא שהוא חכם בחכמה שאיני מבין – "אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעה". לכך קוראים ידיעת השלילה – הידיעה שמאפשרת לי להגיע כמה שיותר קרוב לידיעת ה', התכלית העיקרית של האדם.

השלילה היא לגבי מה שאני רוצה לומר באופן חיובי. כדי לומר שה' אינו כועס איני זקוק לשלילה כפולה, אבל כדי לומר שה' הוא בעל חסד אני צריך שלילה כפולה – לומר שה' הוא לא-לא בעל חסד, וכשאני אומר שה' הוא בעל חסד הכוונה לחסד שאיני יכול להשיג – רק איך שהדברים מושגים לי, אני מדבר רק על האנרגיה האלקית שמגיעה אלי, שמורגשת לי כחסד. כדי לומר שה' אינו אכזרי איני צריך שלילה – אני אומר שה' אינו אכזרי.

"לא כן" – ידיעת השלילה וידיעת החיוב

זו ידיעת השלילה. לפי חסידות יש עוד דרגה אפשרית לנשמה של דעת אלקית. אמרנו שהרמב"ם לא מחלק בין נשמה יהודית לנשמה של אינו-יהודי, אבל כשפותחים תניא רואים, בתחלת הפרק השני, שליהודי יש נשמה מיוחדת – "חלק אלוך ממעל ממש" – ולכן מוסבר שליהודי, ניצוץ של ה', יש דרך ישירה לדעת את ה', לזהות אותו ולהתקשר אליו.

כדי להבין זאת יותר נביא ווארט מפורסם מרבי הלל מפאריטש, מגדולי החסידים: הוא אמר שכל חייו האדם מחפש אחרי ניגון אבוד ששמע בנקודה קדומה בהשתלשלות הנשמה שלו מה'. כל מנגינה שאדם שומע הוא חושב שאולי זו המנגינה, מאזין, אבל אחר כך אומר – זו לא המנגינה. כך הוא עובר את כל החיים שלו, מנסה להזכר במנגינה, שומע מנגינות, ועל כל אחת הוא אומר בסוף – זו לא המנגינה. זה מאד קרוב: אנחנו אף פעם לא יכולים לדעת משהו על ה',

⁷⁰ "לא כן" ברבוע פרטי = 3801 = 7 פעמים "אהיה אשר אהיה". השם שנתגלה למשה רבינו בסנה, שם הגאולה (גאולת מצרים והגאולה העתידה). "אהיה אשר

חשובות הפרופורציות שהוא נותן – כי הרבה אנשים חושבים שרוב הרעות בעולם הן תוצאות של הטבע, אחריות הטבע לרע של העולם; דברים רעים אחרים באים מהממשלה, או מהחברה – מחברים, אלה שנקראים החברים שלי, הם עשו את זה...; ואולי יש משהו קטן שאם קרה לי רע – אני אחראי לו. הרמב"ם אומר שבדיוק הפוך – המיעוט הוא מהטבע; יש יותר, אבל גם מעט, מאנשים אחרים; ואילו הרוב המוחלט של הרעות שקורות לאדם הוא עושה לעצמו.

מקורות הרע כנגד ב"ע ומקורות הטוב כנגד

אבי"ע

אלה שלש קטגוריות של רע – מאיפה הרע מגיע לפי הרמב"ם. הן מקבילות לשלשת העולמות התחתונים בקבלה, בריאה-יצירה-עשיה. בעולם העשיה "רובו רע" – זהו הרע שאדם עושה לעצמו. ביצירה יש מה שהחברה גורמת, רע ממקור אנושי – מעט רע (היחס בין עולם היצירה לעולם העשיה הוא כלל ופרט – ה' הוא טוב וכך גם כללות בריאתו היא טובה וגם האנושות בכלל היא טובה, ומציאות הרע העיקרית נולדת רק כשאדם נעשה פרט). עולם הבריאה הוא הרע – המועט – שבא מהטבע, אותו ברא ה' אבל מחוקי הטבע יוצאים דברים שנראים רעים לכאורה.

ברע יש רק שלש דרגות, אבל כאשר מדברים על טוב יש ארבע דרגות: כל שלש הדרגות האלה יכולות להיות גם בטוב. אם אני זוכה הטבע עושה לי טובות. כשאני נושם – זו גם טובה מהטבע, יש הרבה יותר טוב בטבע מאשר רע בטבע. יש הרבה יותר טוב שאנשים עושים לי מאשר רע – צריך להתבונן בכך. אפילו ביחס לעצמי – צריך להתבונן, עם כל הרע שאני גורם לעצמי – גם אני לפעמים טוב לעצמי.

אם כן, בכל שלש הדרגות האלה יש טוב, אבל יש טוב מעליהם שאין לו דרגה מקבילה ברעה –

"וכן", אבל הם צריכים להתחבר יחד – "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא".

חסד: טוב ה' – "אין רע יורד מלמעלה"

טוב ה'

כעת נתקדם לחסד¹¹: הרמב"ם אומר שה' הוא הטוב המושלם¹², אבל כמו שאמרנו קודם – להיות טוב מושלם פירושו שהוא לא-לא-טוב. אני יכול לומר שהוא טוב וצריך לומר שהוא טוב – הוא הטוב היחיד – אבל באמת הטוב שלו הוא לא טוב בשום צורה שאני יכול לתפוס. כמו שאמרנו "אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא", אדמו"ר הזקן אומר שהולך על כל הספירות – לא רק חכמה ובינה, שנזכרות בפתח אליהו – אנת הוא חסיד ולא בחסד ידיעא, אנת הוא גבור ולא בגבורה ידיעא וכו' וכו' בכל מדות הלב באותו אופן.

שלשה מקורות לרע (והפרופורציות הנכונות

ביניהם)

מאיפה בא הרע? זו אחת החקירות הפילוסופיות החשובות. הרמב"ם אומר¹³ שרוב הרע אדם עושה לעצמו. אם משהו רע קורה ח"ו למישהו, רוב הסיכויים שהוא אחראי בעצמו לרע שקרה לו. יש סיכוי קטן, לפי הרמב"ם, שהרע הוא מה שאנשים אחרים עשו לו, ויש סיכוי עוד יותר קטן שהרע הוא מהטבע. זהו לימוד פשוט אבל חשוב של הרמב"ם.

אהיה"ה הוא בג"ר, וה-7 רומז להמשכת הארת הג"ר בז"ת, "ליחרא שם יה בודה", היינו סוד "לא כן" כמבואר בפנים.

¹¹ מתוכן האמור כאן במדת החסד יצאה גם נקודה מעובדת – "אין רע יורד מלמעלה" – ויש מה שנתבאר שם בפירוט ובאריכות יותר, עיי"ש.

¹² ראה מו"נ ח"ג פ"ג ופי"ב.

¹³ מו"נ ח"ג פי"ב.

שוב, אני בפני עצמי רובו רע – אני הוא שעושה רע לעצמי.

”נורא עלילה על בני אדם”

שאלה: מה עם “נורא עלילה על בני אדם”, שבא מה’?

”אין רע יורד מלמעלה”, רק על ידי האדם עצמו. הרמב”ם מסביר כאשר מדבר על אסטרוולוגיה וכו’ שאדם נולד עם נטיות, אבל גם עם הכח להכריע – זה הרעיון של בחירה חפשית. אפילו במקרים בהם נאמר “נורא עלילה על בני אדם”, שה’ דוחף את האדם לעשות משהו, כמו אצל אדם הראשון או דוד המלך, לפי הרמב”ם בכל מקרה אין “נורא עלילה על בני אדם” שיותר חזק מהבחירה החפשית – זהו עיקרון הכי חזק אצל הרמב”ם. יש בחירה חפשית, אפילו אם אתה נדחף לכיוון מסוים – יש לך כח לעמוד מול הדחיפה הזו, ולכן האחריות למה שקורה היא עליך. יש בענין דעות שונות, אבל אנחנו מדברים על הרמב”ם ולפי הרמב”ם העקרון הכי גדול הוא בחירה חפשית, לכן מה שקורה תלוי בו – גם אם היו סיבות פסיכולוגיות, חברתיות או אפילו אלוקיות שדחפו בכיוון אחר.

גבורה: “היד החזקה”

בקיצור – רוצים שנעשה קצר ומתוק (short and sweet). ננסה לעשות קצר ומתוק, אבל לא נוותר על כל הספירות.

הגענו לגבורה: נאמר בקיצור – גבורה היא “היד החזקה”. משנה תורה נקרא “היד החזקה”, כי יש בו יד ספרים. מכל המספרים, הרמב”ם הכי אוהב את המספר ארבע ואחר כך את ארבע עשרה. מה הרמז? הוא נולד ב-יד ניסן. הספר הראשון שהרמב”ם כתב נקרא “מילות ההגיון”, ויש בה 14 פרקים. אחר כך יש לו 14 ספרים של היד החזקה, כל ההלכה היהודית (ובמורה

טוב שבא ישירות מה’. רע אף פעם לא בא ישירות מה’ – “אין רע יורד מלמעלה” – אבל טוב בהחלט כן. לפעמים זהו טוב טבעי, נס מלוכש בתוך הטבע, ולפעמים הטוב לא טבעי, נס גלוי. לפעמים יש נסים גלויים ולפעמים יש נסים נסתרים. הטוב שבא מה’ בא מעולם האצילות. טוב, רע יכול לבוא משלש מדרגות נמוכות – הטבע, אנשים אחרים, אני עצמי. טוב יכול לבוא מארבע מדרגות – ישירות מה’ (אצילות), מלוכש בטבע, דרך אנשים אחרים, ו”אף עשיתיו”, לפעמים גם דרכי:

אצילות	נס גלוי	
בריאה	טוב בטבע	רע בטבע
יצירה	טוב	רע
	מהזולת/מהכלל	מהזולת/מהכלל
עשיה	טוב שאדם	רע שאדם
	גורם לעצמו	גורם לעצמו

הרע ב’אני’ ו’הוא’ ולא ב’אתה’

נגיד עוד תוספת לווארט הזה: ‘הוא’ יכול להיות רע, ‘אני’ עוד יותר רע, אבל ‘אתה’ לא יכול להיות רע. זה פתח לתיקון מרטיץ בוכר – כמו כל האקזיסטנציאליסטים הוא לכאורה לא החזיק מהרציונאלית של הרמב”ם, אבל את הווארט הזה אפשר למצוא בתוך הרמב”ם – שיחס של אני-אתה הוא תמיד טוב, ברגע שהזולת עושה לך רע הוא בטוח ‘הוא’, אתה לא יכול לדבר איתו, אין שום נוכח. אין כזה דבר ש’אתה’ אמתי עשית לי רע. באנגלית יש הבדל בין he-ל it – שאין בעברית. על הטבע (בריאה) אני אומר it ועל החבר (יצירה) אני אומר he. אתה זו בחינה של אצילות, ועליה אמר הרב המגיד “אצילות איז אויך דא” – בכל העולמות אפשר לקיים יחס של “אתה”. זה הפנתאיזם של הרב קוק, שמסביר שהחסידות החדשה היא לומר שהכל אלקות – אסור לעבוד את הצמח, אבל לדבר איתו, לקיים אתו יחס של אני-אתה (כאשר ה”אתה” מופנה אל האלקות שבו), אז הכל טוב.

להקדיש את חייו. דעת היא נשמת התפארת בקבלה – תפארת היא הרגשת קרבת ה'.

השגחה פרטית – על הקרוב לה'

מה הכוונה? אם אני קרוב לה' ה' קרוב אלי – הרמב"ם אומר שככל שהאדם קרוב לה' יש עליו יותר השגחה^ל. ה' מסתכל עליו ושומר עליו, לוקח עליו אחריות. עיני ה' בקבלה – העינים ה'פרקטיות', ששומרות על האדם – שייכות לשתי הספירות הבאות, נצח והוד. הן תוצאה של קרבה לה'. לפי הרמב"ם הקרבה לה' היא פונקציה של דעת – נשמת התפארת – וממנה יוצאות הספירות נצח והוד, העינים שמשגיחות על האדם. כמו שאמרנו, הרמב"ם אינו מבחין בין יהודי לאינו-יהודי.

הרמב"ם מפרש את התורה לפי ההשקפה שלו, והחסידות מנסה לפרש את הרמב"ם לפי ההשקפה שלה^ל. איך מסבירים את הנקודה הזו לפי החסידות? החסידות מסבירה שכל מה שהרמב"ם מדבר על השגחה משתנה במדרגות שונות, לפי ידיעת ה' של המושגת, מתייחס רק להשגחה גלויה. אבל באמת, כפי שמסביר הבעל שם טוב, יש השגחה פרטית על כל פרט הכי קטן בבריאה. השאלה היא רק עד כמה ההשגחה גלויה. זו הדרך בו החסידות מפרשת את דברי הרמב"ם. אם אינך לומד רמב"ם אינך זקוק לפרשנות זו, אבל אם אתה לומד רמב"ם אתה זקוק לפירוש שמתאים לחסידות – שהוא מדבר רק על גילוי ההשגחה.

נבוכים^כ הוא גם מחלק את כל המצוות ל-14 סוגים). יש 'חזקה' של הקשר שלו ל-14. אצל הרמב"ם ה'חזקה' הכי פשוטה היא של יד – יום ההולדת שלו, פרקי מלות ההגיון וספרי החבור ההלכתי.

יש שלש ידות בקבלה – היד הגדולה (יד ימין), היד החזקה (יד שמאל) ויד רמה (יד שיוצאת מהגוף עצמו כלפי מעלה, ערוץ דרך הראש). כל הידות האלה מופיעות בתורה בהקשר של יציאת מצרים. "היד החזקה" היא יד שמאל, היד של החוק-ההלכה. הרעיון של "היד החזקה" שייך לגבורה של הרמב"ם, והאריז"ל מסביר שנשמת הרמב"ם באה מצד שמאל, מהגבורה.

תפארת-נצח-הוד: השגחה פרטית

קרבת ה' (תפארת) על פי ידיעת ה' (דעת)

הספירה הבאה היא תפארת, שפירושה יפי. אחת המשמעויות של תפארת-יפי היא הרגשת קרבת ה'. אמרנו קודם שאחד הדברים העיקריים לפי הרמב"ם הוא שיש רק דרך אחת אמיתית כדי להתקרב לה' – לדעת את ה' בשכל. להקדיש את החיים להתבונן בה' ולדעת אותו – זו הדרך שאתה נעשה קרוב לה'.

כמאתים שנה אחרי הרמב"ם בא רבי חסדאי קרשקש שחבר את הספר אור ה', שחלק על הרמב"ם, ואחת הנקודות העיקריות בה הוא חלק – כפי שדברנו לפני כשנה וחצי^כ – שקרבת ה' אינה כל כך פונקציה של שכל אלא יותר פונקציה של לב, של טוב-לב, של אהבה. להיות אדם טוב מביא אותך קרוב לה'. החסידות כנראה יותר קרובה לדעה זו, אבל לפי הרמב"ם קרבת ה' היא פונקציה של אינטליגנציה – לכך אדם צריך

^ל מו"ג ח"ג פי"ח (ובכללות הענין ראה גם בפרק הקודם ובפרקים הבאים).

^כ ראה לקו"ש ח"ח עמ' 199 (והנסמן שם לדרך חיים, שער התשובה פ"ט) והתועדויות תשמ"ח ח"ג עמ' 1836 (היובאו בשערי אמונה אות ט).

^כ מו"ג ח"ג פ"ה (בכלל, ומשם פירוט הדברים ב-יד הפרקים לו-ט).

^כ שיעורי אור ל-ט' סיון עד אור לאדר"ח תמוז ע"ו.

הרמב"ם – בדורו ואחר כך – היתה הטענה שאינו מאמין בתחית המתים. לכן הוא נדרש לכתוב את אגרת תחית המתים, כדי להצדיק את עצמו ולהסביר שהוא כן מאמין בתחית המתים. תחית המתים היא העיקר ה-13 בעיקרי האמונה שלו, איך יכלו לחשוב שאינו מאמין בתחית המתים?! כי הוא אומר שהשכר לעתיד הוא של נשמות בלי גופים^ל.

הוא אומר זאת כל כך חזק, ואומר שאם אתה מאמין אחרת אתה טפש – כי הגוף לא יכול להתקיים לנצח והשכר הוא נצחי, הגוף הוא סופי ולכן הוא חייב למות, להתפרק. הרמב"ם מאמין בחוק האנטרופיה – הגוף לא יכול להיות נצחי. לפי זה, בסוף הולכים לעולם רוחני לגמרי. זה הרגיו הרבה חכמים יהודיים. זו אחת הסבות שהיו שאסרו ללמוד את הרמב"ם ועד כדי כך ששרפו את ספריו (היו גם ספרי חסידות ששרפו – לפעמים כבוד שרוצים לשרוף את הספרים שלך... גם לרמב"ם היה את הכבוד הזה).

חמש תקופות בהיסטוריה

איך הרמב"ם מסביר? הוא מסביר באגרת תחית המתים שודאי יש תחית המתים גשמית, אבל היא רק לזמן מוגבל – הגופים יחזרו, אבל גופים גשמיים לא יכולים להיות נצחיים. אולי יחיו מאות שנים, אבל בסוף ימותו, ובסוף יהיה עולם רוחני נצחי. זו האמונה של הרמב"ם. זה לא מוסכם על ידי הרבה שחלקו עליו, אבל ככה הוא האמין – האמין בתחית המתים, אבל לא האמין שהמצב של תחית המתים הוא נצחי, ומה שיתקיים לנצח הוא עולם רוחני של נשמות ללא גופים.

אפילו את האמונה הזו החסידות מנסה להסביר בדרך מסוימת, שלא נסביר כעת – להכניס את התפיסה הזו באמונה שלנו בקיום של עולם גשמי

קרבת ה' וידיעת השלילה

נרחיב עוד קצת: הרמב"ם אומר שכל פעם שמתארים את ה' באיזה תואר, נותנים לו תכונה כל שהיא וחושבים ששייכת אליו, ככה מתרחקים ממנו. כלומר, קרבה אל ה' היא דווקא על ידי השלילה (השייכת לדעת, נשמת התפארת, כנ"ל). תפארת היא קרבת ה' – "קרבת הוי' לי טוב". "קרבת הוי'" היינו השליש העליון של התפארת, המכוסה, ושני השלישים התחתונים של התפארת הם הרגשת הקרבה, "לי טוב".

גם היצר לתאר את ה' שייך לתפארת – שאני מפאר את ה'. ככל שאני כאילו-מפאר את ה' עם תארים – כך אני מתרחק ממנו, אם אני מאמין שהתארים הולכים עליו. קשור למה שרבי לוי'ק מסביר שאמונה היא בתפארת, שכעת יקבל טעם לשבח שבתפארת יש את העבודה לא להאמין בה – שם ה"פני נשר", להשיר את ההגשמה, כנ"ל. היות שכל מה שאני משבח את ה' יותר הכי טוב לשותק – זהו סוד "לך דומיה תהלה". תהלים סה: "לך דמיה תהלה אלהים בציון ולך ישלם נדר". יש רמז – שצריך לראות אם מישהו כותב – בשני חלקי הפסוק, מאן דכר שמיה דנדרים כאן? צריך לדרוש – לכן נדר כל כך חמור, וצריך לומר על כל דבר "בלי נדר" – שנדר אמתי הוא רק שאתה נודר אל ה"לך דמיה תהלה" שאי אפשר לתאר בשום תאר (ורמז: "לך דמיה תהלה... ולך ישלם נדר" = אהיה פעמים דמיה).. אז "ישלם" לשון שלמות – לא רק שאתה משלם את הנדר, אלא שהוא יביא אותך לשלמות. אם לא בא מתוך "לך דמיה תהלה" הנדר הוא לשוא, רק מוריד אותך.

יסוד: סדר התקופות בהיסטוריה

השכר הנצחי – רוחני

המדה הבאה היא יסוד. אחת המשמעויות של יסוד בקבלה וחסידות היא סדר, כפי שדובר הרבה פעמים. אחת הבקורות הכי חזקות על

^ל ראה הלכות תשובה פ"ח ובפירוש המשניות לפרק "חלק".

נשמה	ימות המשיח
רוח	עולם הזה
נפש	תהו

מלכות: תיקון החברה ובריאת העולם

תכלית המצוות – מערכת חברתית שמאפשרת

אמונה טהורה

אחרון אחרון חביב, המלכות בתפיסה של הרמב"ם: הפירוש הפשוט של מלכות הוא ממשלה. הרמב"ם אומר שכל חוקי התורה נועדו לאפשר ליהודי לדעת את ה' יותר טוב. לכן, לפי הרמב"ם יש בעצם רק שתי מצוות – שני הדברות הראשונים – להאמין בה' ולשלול עבודה זרה, זו כל התורה¹⁷ (כאשר בעצם שתי המצוות האלה כבר היו מקובלים לנו במסורת אבות, מאברהם אבינו, וכל תרי"א המצוות שקבלנו במתן תורה, "תורה צוה לנו משה", נועדות לבסס אותן). דבר דומה נאמר בתני"א¹⁸ – שכל המצוות נכללו בשתי אלה, כל מצוות עשה נכללות באמונה בה' וכל מצוות לא תעשה בשלילת עבודה זרה. זו תוכנה ראשית אצל הרמב"ם.

כל הרעיון של ממשלה, של חברה ושל כל מצוות התורה – הכל נועד לייצר מערכת חברתית שתאפשר לחברה ולפרט את התנאים המיטביים כדי לקיים את שתי המצוות הללו, להגיע לאמונה והכרה מלאה של ה' ולא לפנות אחרי עבודה זרה, לא להגשים את ה' או לזהות אותו עם כל דבר פיזי. זהו הטעם הפשוט והראשוני לכל המצוות ולכך שעלינו להשקיע כל כך הרבה זמן ואנרגיה בשביל לייצר מערכת חברתית על פי תורה, כזו שתומכת באופן המיטבי, בחברה וביחיד, בקיום שתי המצוות האלה¹⁹.

נצחי. איך אנחנו יכולים להאמין בזה? נאמר מאד בקיצור – תהיה עליה של המציאות הפיזית, גם הגוף הגשמי עצמו יעבור מטמורפוזה. המציאות הפיזית תעלה למדרגה בה היא כבר לא תחת חוק האנטרופיה. זהו ההסבר בקיצור.

בכל אופן, לפי הרמב"ם עצמו מאד פשוט שיש שני שלבים – צוויי דינים – עולם התחיה ועולם רוחני אחריו. לפני כן יש גם מדרגה שונה, ימות המשיח, שהיא חלק מהזמן שלנו לפי הרמב"ם. לפני כן יש עולם הזה ולפני כן יש תהו. היסוד מכניס את שלבי ההיסטוריה לסדר. ביסוד הסברנו שלפי הרמב"ם אפשר להכניס את כל ההיסטוריה בחמשה שלבים – שנים שקרו ושלשה עתידיים. לפי האריז"ל כל נשמה אנושית נבראת עם שתי מדרגות רוחניות – נפש-רוח – ויש עוד שלש שעתידות להופיע, נשמה-חיה-יחידה. כך גם הסדר הרוחני של ההיסטוריה, יש שתי מדרגות שנתנו מראש – תהו (שקדם לעולם הזה הגשמי) עולם הזה (קיום גשמי) – הן כנגד נפש-רוח (וממילא מתברר שמי שנמצא רק בדרגת הנפש הוא עדיין בעולם התהו – מתאים ליסודות הפסיכולוגיה המודרנית, לפיה הקומה הבסיסית של הנפש היא בעצם התהו של התת-מודע). אחר כך יש ימות המשיח – שלפי הרמב"ם ב'יד' הוא הזמן של ידיעת ה' באופן השלם, שכל מה שצריך כדי לדעת את ה' יהיה זמין 'בקצה האצבעות', זמן של 'נשמת שדי תבינם' – מדרגת הנשמה. אז באה המדרגה של חיה, לשון תחיה – תחית המתים. המדרגה החמישית, יחידה, היא חזרה לקיום הנצחי של הנשמה, בעולם שאינו-גשמי לפי הרמב"ם²⁰:

יחידה עולם הבא (קיום נצחי של הנשמה)

חיה תחית המתים

¹⁷ מו"נ ח"ג פכ"ט (ואילך).

¹⁸ פרקים כ-כד.

¹⁹ מו"נ ח"ג פכ"ז (ואילך).

²⁰ חמש המדרגות – תהו, עולם הזה, ימות המשיח, תחית המתים, עולם הבא = 2860 = ב"פ 1430 (הכל פעמים הוי').

השלחן לא עשה את עצמו, וכמו ששלחן לא עשה את עצמו גם העולם לא ברא את עצמו. לכאורה זו צורת החשיבה של ה'כאלאם', שהרמב"ם דחה. זה הדבר הראשון שהוא דחה¹⁷.

שלש תפיסות ביחס לבריאה כנגד ביי"ע

אחר כך¹⁸ הוא מביא עוד שלשה הסברים אפשריים לבריאה – הסבר אחד של משה, כפי שהוא אומר, משה הראשון; השני של אפלטון; השלישי של אריסטו. הוא מסביר אותם בדיוק בהתאמה למושגי הקבלה בריאה-יצירה-עשיה. משה אומר שהעולם נברא חדש יש מאין – משהו חדש נברא משום דבר. אפלטון אמר שהעולם התחדש כמשהו חדש משהו קודם – יש מיש. אריסטו אומר שהעולם הוא קדמון – הוא לא חדש, ובודאי לא יש מאין. זו דוגמה יפה לשלשת העולמות, כי בריאה – כפי שמסביר הרמב"ן – היא בריאת דבר חדש יש מאין; יצירה היא הופעה חדשה – של משהו חדש לגמרי – שבא מחומר קדום, יש היולי, ולכן היא "יש מיש"; אבל "אף עשיתיו", המדרגה הנמוכה, היא לא משהו חדש אלא רק שכלול והמשך של המציאות הקודמת. היום מדברים על מחזור –

¹⁷ אריסטו הוא ממש ההיפך מה'כאלאם' – הם אומרים בפשטות ש"אין דבר עושה את עצמו" ואפשר להוכיח בשכל שהעולם מחודש וממילא יש בורא ולעומתם אריסטו אומר שמציאות העולם מחויבת המציאות, ולא יכול לצייר אפילו התחדשות. כמו שהאלקים שלו מחויב המציאות ככה מציאות העולם מחויבת המציאות. אנחנו, בדרך החסידות, לא חושבים ככה, אלא מחליפים את מציאות העולם – מחויב המציאות – של אריסטו עם מציאות ישראל. ככה 'עושים טובה' לרמב"ם שלא חייב לנטוש את אריסטו. זה ווארט שמתאים לרב קוק (הגם שהוא ווארט חסידי לחלוטין) – שכמו שמציאות ה' מחויבת כך מציאות ישראל מחויבת, מאז לפני בריאת העולם.

¹⁸ מו"נ ח"ב פ"א ו'אילך.

בריאת העולם

אבל יש עוד משהו יותר עמוק במלכות: למלכות שייכת שאלת הבריאה. בניגוד לפילוסופים אחרים, הרמב"ם לא מקשר את האמונה בה' לבריאת העולם יש מאין¹⁷. כל עיקרי האמונה בה' – שה' קיים, שה' הוא אחד, שה' אינו גוף, שה' הוא נצחי ושלו לבדו ראוי להתפלל, כל חמשת העיקרים הראשונים – לא נוגעים בשאלה האם העולם נברא על ידי ה' או לא. סוגית בריאת העולם היא בקטגוריה שונה. הוא כותב בניגוד לשיטת ה'כאלאם' – פילוסופיה מוסלמית – שרבים בדורו ואחר כך דגלו בה.

כאן יש דוגמה למה שאומרים שיש שני רמב"ם, הרמב"ם של המורה והרמב"ם של היד החזקה: אם לומדים רק את ה'מורה' אפשר לחשוב שהמחבר הוא פילוסוף מוסלמי להבדיל – כך הם אומרים, כשהם לומדים את המורה... – הוא נוקט בסגנון של הפילוסוף הגדול, ה'פילוסוף השני' לאריסטו, אל-פאראבי, ואפילו מסתמך עליו. אבל הוא חולק על הרבה פילוסופים שטוענים בפשטות – כמו שכתוב גם בחסידות – שאפשר להוכיח או שמוכן-מאליו שהעולם מחודש. יש מי שאומר שהמציאות חייבת להיות מחודשת, השולחן הזה לא יכול לבוא מחומר קדום. אם אני מבין שכל העולם נברא אני מתקדם עוד צעד ואומר שאם העולם נברא הכרחי שיש בורא. הרמב"ם לא מקבל את קו החשיבה הזה. הם אומרים שברור מאליו שהעולם נברא, לא יתכן שהוא קדמון, והרמב"ם אומר שלא חייבים לומר כך. אריסטו חשב בדיוק הפוך, שהעולם קדמון. המשכיל הכי גדול בחסידות הוא רבי אייזיק מהומיל – שכל נקי – ואחד הדברים שהוא מסביר, ומופיע בהרבה ספרי חסידות, "אין דבר עושה את עצמו".

¹⁷ מו"נ ח"א פ"א (ובאריכות משם ואילך). ראה גם ח"ב

עצמו אמר שהוא מבטיח ביד החזקה שמי שיחיה באורח חיים בריא לפי המלצתו שיאריך ימים ולא יהיה חולה. הייתי מצפה שהוא יאריך ימים עד מאה ועשרים – הוא ידע את סוד אריכות הימים, אבל כמה הוא חי? היום היארציט שלו, **כ טבת** (בגימטריא "משה עבדי"). רגילים לחשוב שהרמב"ם חי כ-70 שנה, אבל רוב החוקרים המודרניים מאחרים בארבע שנים את יום הולדתו ואומרים שהוא חי כ-66 שנה. מחלוקת מתי הוא נולד, באיזו שנה. את תאריך הלידה יודעים, כי הוא עצמו כותב שנולד ב-1 בצעהריים ב-יד ניסן², לפני ליל הסדר. הדבר האחרון שהוא כתב בימי חייו הוא מאמר נגד אסטרולוגיה. כל חייו הוא היה סופר-מתנגד לאסטרולוגיה, והמאמר האחרון שלו נגדה, אבל הוא עושה ענין גדול מהשעה בה הוא נולד...

בכל אופן, למה הוא לא האריך ימים? הוא ידע את הסוד של הבריאות והיה הרופא הכי גדול בעולם! הוא עצמו כותב, מתאר את עבודתו הקשה וצופה שהוא 'יעבוד עד מוות' – הוא עבד

עולם העשיה הוא מחזור של המציאות החומר הקדום.

הרמב"ם מביא את משה רבינו, את אפלטון ואת אריסטו ואומר שהוא לא יכול להוכיח אף אחד מהם. הוא אומר אי אפשר להוכיח, אני מאמין יותר במשה, ודבריו גם קצת יותר מסתברים. אריסטו מתנגד לתורה – כמה שהוא המועדף עלי בדרך כלל – ובמקרה הזה עלי להאזין לתורה. אם אריסטו היה יכול להוכיח – הייתי צריך להסכים איתו, אבל הוא לא יכול להוכיח ודבריו מנוגדים לתורה ולכן אני צריך לוותר על דבריו. אפלטון, הוא אומר, בדיעבד – אתה לא כופר אם אתה מאמין בדבריו. אבל הכי טוב הוא להאמין במשה.

כל אלה שייכים למושג הבריאה – כן בריאה או לא בריאה – כנגד בריאה-יצירה-עשיה, משה-אפלטון-אריסטו. שאלת בריאת העולם הפיזי היא גם נושא ששייך למלכות. לפי הקבלה העולם נברא ממלכות – מלכות דאין סוף. המלכות דאצילות יורדת לשלשת העולמות ב"ע, שלש התפיסות של הבריאה. לכן גם מקומו של הנושא הזה הוא במלכות.

² **יד ניסן** בגימטריא **פקד**. ידוע ש-**משה** מורכב משני שמות קדש – **קסא-קפד**. שם **קסא** היינו אמה עילאה, יותר קשור למשה רבינו, ושם **קפד** הוא אחורי אבא, שהוא בעצם ישראל סבא המתייחד עם תבונה, יותר שייך לרמב"ם, כפי שנתבאר ביחסי הבינה-תבונה ביניהם (בספירת הבינה בפרצוף שבפרק א).

שני החדשים של הרמב"ם – ניסן (חדש הולדתו) וטבת (חדש פטירתו) – הם הם החדשים של יהודה ודן – הקשר בין חוש הרבור (ניסן-יהודה) וחוש הכעס (טבת-דן), בין המלך (משבט יהודה) לבין שר הצבא שלו (משבט דן, כפי שכתוב על שר צבאו של המשיח), בין שני אמני המשכן – בצלאל משבט יהודה ואהליאב משבט דן ('ולא נכר שוע לפני דל'). בין יהודה לדן יש השוואה בפסוק "דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל [יהודה, כמובאר ברש"י]". בנסיעת בני ישראל במדבר יהודה הוא ראש הנוסעים – "ראשונה יסעו" – ודן הוא "מאסף לכל המתנות", יש לו את כל הבחינות, הוא גם אריה וגם נחש.

ב. שלשה רמב"ם – הפוסק, הפילוסוף והרופא

הרמב"ם כרופא

אחרי שהתבוננו בכל עשר הספירות של מחשבת הרמב"ם, נשאר לנו לשאול מה שהעלינו קודם – מי הוא הרמב"ם האמתי? החוקרים אומרים שיש שנים ואפילו שלשה רמב"ם – הפוסק הגדול של עם ישראל, הפילוסוף האריסטוטלי, וביניהם עוד רמב"ם, הרמב"ם הרופא.

אחרי שאחיו – שפרנס אותו קודם לכן – טבע הוא הלך ללמוד רפואה ונעשה אולי הרופא הכי גדול בזמנו. הוא נעשה הרופא של הסולטן. הוא למד רפואה ועבד בה כל כך קשה, עד שהוא

תלמיד אחד ואולי בשביל עוד אחד. כתב אותו עבור כמה אנשים נבוכים.

כל החוקרים המודרניים אומרים שהרמב"ם כתב את המורה לעצמו, שהוא עצמו אחד הנבוכים, כמו שאומרים שאדמו"ר הזקן כתב את התניא לעצמו. אם הוא כתב ספר לנבוכים – זאת אומרת שהוא עצמו אחד הנבוכים. אם כן, השאלה היא מי הוא הרמב"ם האמתי? "לא קם כמשה", שהרמב"ם האמיתי יעמוד בבקשה... אבל מי הוא הרמב"ם האמתי? של משנה תורה או של המורה-נבוכים? אולי הרופא באמצע יכול לאחד את שניהם. באמת יש רק רמב"ם אחד.

מי הוא הרמב"ם האמתי? יש כאן הרבה סתירות. אם יש לנו שני רמב"ם נדרוש "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו". קודם אמרנו ש"משה משה" הם משה רבינו והרמב"ם, וכעת נסביר באופן אחר – אתה, משה (הרמב"ם), יש שנים ממך... נשמע כמו משהו קוואנטי – יש שני משה באותה משבצת. יש את משה של ההלכה ומשה של המורה, ואולי יש משה שלישי – וכולם הרמב"ם²². הוא ממחיש לנו את המציאות הקוואנטית והלוגיקה הקוואנטית, ודיעת ה' המשיחית. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

היהודים בפעם אחת, ולכן התורה התירה ליהודים לעבוד כמו הגוים. הרמב"ן בתחלת חומש ויקרא יורד עליו. מדבריו משמע – אף שלא אומר בפירוש – שאם הגוים לא מקריבים קרבנות כל מאות המצוות האלה בטלות, כל בית המקדש בטל ומבוטל. שוב, זו אחת הסתירות העיקריות בין היד לבין המורה.

²² ולפי זה יש לומר שגם אצל כל מי שנכפל שמו עם "פסיק טעמא" – "אברהם אברהם", "יעקב יעקב", "שמואל שמואל" (ואפילו "הוי' הוי'") – יש שני פנים, 'אברהם המסורתי' ו'אברהם הליברלי' וכו', אך אצלם אותו 'פיצול אישיות' לא יכול להופיע בו זמנית, בעוד שהרמב"ם יכול להיות באותו זמן גם 'דתי' וגם 'חילוני', גם 'מסורתי' וגם 'ליברלי'.

כל כך קשה ברפואה בארמון הסולטן, ואחר כך כאשר בא לביתו חיכו לו מאות אנשים, יהודים ואינם יהודים, שהוא טפל בהם בחנם. הוא כותב שהוא הרגיש שעבד כמעט עד מות. גם זה חלק מסתירת-חיי הפנימי, כי הוא כותב שאם היה תלוי בי הייתי עוזב את הכל, מתבודד ומקדיש את עצמי רק לדעת את ה' – אני מאמין שזו תכלית בריאת האדם בעולם. אבל באופן פרקטי, במציאות, עסקתי ברפוי אנשים. יש כאן סתירה, למה מיועדים החיים? למה מקדישים את החיים? אם כן, יש בעצם שלשה רמב"ם. בספרי הרפואה המודרנית כתוב שהרמב"ם הוא היה הראשון שלחלוטין אינו-גזעני – אין אצלו שום הבדל בין פציינט יהודי לפציינט גוי, שום אמירה לפציינט במה להאמין, אלא רק רפואה נקיה – לרפא אנשים.

מיהו הרמב"ם האמתי?

אם כן, יש לנו את הרמב"ם של התורה וההלכה היהודית, הרמב"ם של הרפואה והרמב"ם של הפילוסופיה. שלשה רמב"ם, שהם כנגד חש-מל-מל. מיהו הרמב"ם האמתי? באוניברסיטה מדברים רק על שני 'רמב"ם', ואומרים בבדיחה, שאם אתה לומד באוניברסיטה ברור לך שהפילוסוף הוא הרמב"ם האמתי, במורה, ואת היד החזקה הוא כתב לעם המאמין, אבל אם אתה רב – ח"ו, לדעתם – ברור שהרמב"ם האמתי הוא ביד החזקה, והוא שנשאר לדורות בהשגחה פרטית. בשיבות לא לומדים את המורה אלא רק את משנה תורה, והוא כל כך עמוק עד שיש בו אין סוף חידושים. לפי הרב הרמב"ם הוא של ההלכה, וצריך להסביר למה כתב את המורה²³ – הוא כתב אותו בשביל

²³ אחד מעיקרי הסתירות בין היד למורה הוא נושא הקרבנות. ביד כותב על מצות קרבנות בתורה, אבל במורה יש פרקים שלמים (ראה מו"נ ח"ג פל"ב ופמ"ו) שכל הקרבנות הן דיעבד – כך עבדו פעם, ולא יכלו לנתק גם את

קודם כל, מתוך סתירות. זהו דבר מאד עמוק בהבנת הכתיבה של הרמב"ם עצמו. הרמב"ם נחשב לבעל החשיבה הכי רציונאלית ולוגית בין כל ההוגים. כל מה שלא שכלי הוא מתנגד אליו. אבל יש משהו במחשבה של הרמב"ם שבנוי על סתירות, וסתירה היא משהו מיסטי. למה סתירה היא מיסטית? כי היא מבוססת על נשיאת הפכים. רק ה' נושא הפכים, ואצלו אינם הפכים כלל, כמבואר בחסידות.

הכנעה-הבדלה-המתקה בדמותו של הרמב"ם

שאלה: מי משלשת הרמב"ם שיהיה דבר עליהם שייך לדור שלנו – למי כדאי להתדמות? איזה רמב"ם צריך להשפיע על דורנו?
תשובה: אמרנו שאת שלשתם צריכים לשים יחד לפי הסדר של חש-מל-מל, הכנעה-הבדלה-המתקה, במושגי הבעל שם טוב. הרמב"ם הראשון – גם לפי הסדר הכרונולוגי – הוא הרמב"ם של ההלכה, שרוצה לבטא מלכות שמים, אליה עלינו להכנע. זהו גם הרמב"ם הראשון עבורנו. הרמב"ם השני הוא הרופא, שדורש מהאדם הבדלה – שמבדיל את עצמו מהדברים שהוא מחבב ומקדיש את חייו לעזור לאחרים. "מל" במובן של ברית-עצמית. הרמב"ם השלישי הוא מה שהוא באמת אהב לעשות – ובכך מסכימים עם החוקרים באוניברסיטה – הרמב"ם של הפילוסופיה, זו ההמתקה. זו האהבה שלו, כפי שהוא עצמו אמר, כי כך מתקרבים לה' – כך הוא הרגיש, וזו ההמתקה.

אנחנו צריכים להשתדל להתחבר לכל המדרגות האלה, בסדר של חש-מל-מל, ולהגיע לאחדות אחת. באקדמיה מדברים על 'הרמב"ם השמרן' ו'הרמב"ם הליבראלי'. בשיעורים הקודמים דברנו על אנשים שונים (לא בתוך אותו אדם) – אנשים מיליטנטיים ואנשים פציפיסטים. כאן אפשר לומר על הרמב"ם "משה משה" – הרמב"ם המיליטנט (כמו משה שהרג את המצרי)

נשיאת הפכים ברמב"ם

עוד דבר חשוב בלימוד הרמב"ם: האם צריך לומר שכל מה שהרמב"ם כתב הוא האמין בו? נשמע נורא לאזנים שלנו – האם הרמב"ם האמין בכל מה שהוא כתב, או שיש לו דעות סודיות? הרבה מחוקרי המורה נבוכים אומרים שאחרי כל הדחיה שלו את אריסטו בענין הבריאה, ההצדקה שלו למשה רבינו וריבוי ההגנה עליו, הם מרגישים שבאופן סודי הוא נוטה להאמין באריסטו. זה דיון מחקרי חשוב במאה השנים האחרונות.

בכל אופן, הרמב"ם עצמו אמר שכאשר אתה מלמד תלמיד חדש אתה צריך ללמד דברים שבהמשך תסביר לו – כשהוא יתקדם בידע והבנה שלו – שהדברים שאמרתי לך שייכים רק לכתה א', אבל כשאתה מגיע לאוניברסיטה אני מלמד אותך דברים מנוגדים למה שלמדתי אותך בכתה א'. בסדר לומר שיש התפתחות, כי בהתחלה נותנים לילד סוכריה ובסוף מלמדים אותו "לשמה".

אבל הוא אומר יותר מזה, שיש שבעה הבדלים בין כתיבה ללימוד בעל פה. נדבר רק על שנים. אחד מהם, שבדיבור אתה יכול לומר משהו ואחר כך לומר משהו הפוך. השני, שכאשר אתה מלמד בעל פה לפעמים אתה נותן שיעור שמתבסס על הנחת-יסוד מסוימת ואחר כך אתה נותן שיעור שמבוסס על הנחת-יסוד מנוגדת. התלמיד לא יודע זאת – אבל המורה יודע – שההרצאה הראשונה מבוססת על יסוד שסותר את יסוד ההרצאה השנייה.

הדברים הללו נוגעים גם לשאלה איך הרמב"ם לומד תורה בכלל – תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ובפרט אגדתא – כאשר נראה שהרמב"ם אינו מחויב לפשט. הפשט הוא הפירוש החיצוני, ויש בכל דבר פירוש פנימי שלעתים אפילו סותר את הפירוש החיצוני.

בכל אופן, לפני כמה שיעורים אמרנו בקיצור שיצירתיות נובעת מתוך סתירות – בריאה באה,

ומיד משתכר, אין לחוק שום קשר לפרט, אבל חייב לחוקק כלל ולאכוף אותו כדי לשמור על הציבור. דוגמה מאד טובה. הרמב"ם כותב²³ שכך לגבי הלכה, והפוך מרפואה – רופא חייב להתייחס רק לפרט (צריך להראות לתא רפואה שלנו).

זה גם ההבדל ברמב"ם בין החכם לחסיד בהלכות דעות – דרך האמצע שייכת לכלל, אבל לפרט טובה הדרך של החסיד. הרפואה האמתית היא לעשות אותך חסיד. המתנגד שייך לתורה, לכלל, אבל החסיד שייך לרפואה ולכן נוטה מהדרך הממוצעת לאחד הקצוות. גם ווארט מאד חשוב. הרב הפוסק צריך להכפיף את הפרט לכלל והרופא מטפל בפרט. יכול להסביר מה שאמרנו שברפואה הרמב"ם לא מסינור ולא גזען – מטפל רק בפרט.

שו"ת סיום: יג עיקרי האמונה ו-יג מדות

הרחמים

שאלה: השאלה הראשונה, היא שהרמב"ם כל כך ידוע בנוגע ל-יג עיקרי האמונה – מופיעים בסידורים – האם הרב יכול להרחיב ולהסביר בנוגע אליהם. השאלה השנייה, לפי הרמב"ם אין לה' שום תכונות, אז איך אפשר להסביר את יג מדות הרחמים שבהם ה' מתאר את עצמו בתורה?

תשובה: יש קשר בין השאלות, כי לפי הרבי מקומרנא יש הקבלה בין יג עיקרי האמונה ל-יג מדות הרחמים. מהות מדות הרחמים של ה' הן כפי שהסברנו בענין ידיעת השלילה – האמירה שה' גומל חסד היא בעצם אמירה שה' הוא לא-לא-חסד, וכך יש לפרש ביחס לכל המדות הטובות של ה' עליהן כתוב "והלכת בדרכיו" – הדרכים הישרות שאליהן יש להתדמות²⁴ – "רחום וחנון וגו'" היינו לא-לא-רחום, לא-לא-

והרמב"ם הפציפיסט. אבל היום מדברים על הרמב"ם השמרן והליברל. כמובן לא נכון לקרוא להם הרמב"ם הדתי והרמב"ם החילוני, אבל נכון לקרוא להם השמרן והליבראלי. האיחוד של שניהם באותה אישיות מראה על הגדולה של הרמב"ם – שאותו אדם יכול להיות סופר-שמרן וסופר-ליבראל.

אפשר גם להסביר את הסדר בעוד צורה: שוב, אמרנו שיש שלשה שלבים בחיי הרמב"ם, ויש להם סדר. מה בא קודם, הרפואה או מורה נבוכים, זו שאלה. הוא היה רופא בשלב המאוחר יותר, אבל הוא למד רפואה המון שנים, אולי עשרים שנה, מהרופאים הקלאסיים, והמון יסודות הוא חדש בעצמו ולמד מהנסיון של עצמו. אמרנו שהסדר הפנימי הוא הכנעה-הבדלה-המתקה – הכנעה לה', שהוא קודם כל עבד נאמן לקיים את רצון בוראו, ולשם כך באה העמקה בנגלה שבתורה; עזרה לאנשים; ופילוסופיה. אפשר גם להפוך, ולומר שידיעת ה' היא הבדלה מהעולם – התבודדות רק כדי לדעת את ה' – ואחר כך הוא חוזר לעולם לעזור לאנשים ולרפא אותם וזו ההמתקה. אלה שתי דרכים להסביר את שני השלבים האחרונים, מל-מל, אבל בכל אופן יש כאן סדר של שלשת השלבים.

"התורה על הרוב תדבר" לעומת פרטניות

הרפואה

יש עוד דבר שהרמב"ם אומר, שיעזור לגבי החש-מל-מל של שלשת הרמב"ם, שאמרנו שיכול להיות בשני כיוונים – שתי צורות חשיבה על מל-מל:

כלל שהרבי מאד אוהב – וגם מתאים לרמב"ם, אף אם לא אומר מלים אלה – "התורה על הרוב תדבר". הפילוסופים אומרים שכמו שיש חוק תנועה שאדם ששתה כך וכך אסור לו לנהוג – ברור שיש מישהו שמסוגל לשתות הרבה ולא ישפיע עליו בכלל ומישהו שני ששותה מעט

²³ מו"נ ח"ג פל"ד.

²⁴ ראה מו"נ ח"א פנ"ד.

לטעות כך ברמב"ם, אבל הרמב"ם אומר שצריך להתעלות מעל הרגש.

חנן וכו' (שעל פי הפשט פירושו רחום, אך לפי הלוגיקה הקוואנטית מדובר במשהו אחר, כפי שהוסבר). בתיקון מדות יש מי שאומר – לא הרמב"ם – שצריך לווסת את הרגשות. אפשר גם

מוצאי כ"ה אדר ע"ח - כפ"ח

שלוש קומות של גאולה בבית היהודי

שבע ברכות יוסף-יצחק וגאולה שי' גרינברג

את הקומה השנייה והתפקיד של יצחק להוסיף את הקומה השלישית.

הקומה השנייה היא אלף לשון "אאלפך חכמה". בדרושים של חב"ד יוסף ודוד – יוסף ויהודה, כמו שמוסבר בדרושי "ויגש" ("ויגש אליו [אל יוסף] יהודה" – "כי הנה המלכים נועדו") – יוסף הוא תורה ודוד-יהודה הוא מעשה. הפשט של יוסף הוא תוספת – השם של החתן, יוסף, כבר אומר (עוד לפני שידועים שלכלה קוראים גאולה) שהוא צריך להוסיף משהו לכלה. כלומר, שלכלה יש בסיס ועל החתן להוסיף עליו (על דרך "תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר" – "על העיקר" כלומר שעומד על בסיס העיקר) – "קמה אלומתי", עוד קומה. הקומה השנייה היא **א** של גאולה לשון "אאלפך חכמה", מוחין השייכים למדות, אותה מוסיפים על ידי תורה (דמחכמה נפקת, תורה לשון הוראה ואולפן) – התפקיד של יוסף. הרמז של "אאלפך חכמה" (תוספת יוסף לגאולה) מתאים ביותר לחתונה בחדש **אדר** – חושבנא דדין כחושבנא דדין.

יצחק הוא לשון צחוק ושעשועים, וכתוב עליו בפירוש "יצחק מצחק את רבקה אשתו" – הוא ממשיך לאשתו צחוק ושעשועים. שעשועים הם פלא – **אלף** (של גאולה) אותיות פלא. המדרגה הכי גבוהה של המשיח היא היותו "פלא יועץ", והיא כעצת יצחק אשר לו דווקא נאמר לעתיד לבוא "כי אתה אבינו" – "אברהם לא ידענו וישראל לא יכירונו", "לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה" אלא ביצחק. מה העצה שלו?

שלוש קומות גאולה (שלושה פירושי א' בתוך

גולה)

הכלה^א היא גאולה – אם יש גאולה הכל בסדר, בשביל מה צריך להתחתן בכלל? יש את השיחה הידועה של הרבי שגאולה היא **א** בתוך **גולה**, עם שלושה פירושים – שהם שלש רמות – בסוד ה-**א** (ידועה השאלה למה תוספת ה-**א** בגאולה היא האות השנייה בתבה ולא האות הראשונה שהיא העיקר בצירוף, כמבואר בתניא. והרמז הוא שגאולה מתחילה דווקא **גא** – ג רמות של **א**, ודוק). אם הכלה היתה **גולה** תפקיד החתן היה להחזיר את ה-**א** לתוכה, אך היות שהיא כבר **גאולה** תפקיד החתן הוא רק להעלות אותה מדרגה לדרגה בתוך הגאולה עצמה. לפי השיחה של הרבי גאולה היא בנין של שלש קומות. כעת החתן והכלה בונים בנין עדי עד, בית נאמן בישראל – כל בית בישראל הוא מקדש מעט, ובו עצמו יש שלש קומות.

הכלה היא כבר גאולה, סימן שאת הבסיס – הקומה התחתונה – כבר יש לה. המדרגה הבסיסית היא אלף לשון "אלופו של עולם" – התודעה שיש אלקים בורא עולם ויש השגחה פרטית (עס איז דא א גאט אויף דער וועלט). הכלה גאולה באה לחופה עם התודעה הזו, עם הגאולה הזו, שיש אלקים בעולם. לחתן קוראים יוסף-יצחק – סימן שהתפקיד של יוסף להוסיף

^א נרשם (שחזור מפי הרב) על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

לגאולה – שכבר ישנה – את ה"אאלפך חכמה" של הגאולה.

מה עיקר התפקיד-הפעולה של יצחק, שמוסיף את הפן הפלאי של הגאולה, את ה"פלא יועץ", הצחוק והשעשוע? אותו עושים על ידי סיפורי צדיקים. "יצחק מצחק את רבקה אשתו" כאשר הוא מספר לה סיפורי צדיקים – סיפורים על אבא ואמא שלו. צחוק לא אומר דווקא לפרוץ בצחוק – צחוק ושעשוע הם כמו זריקת חיות, משהו שגורם להתחיות. **יצחק** הוא **קץ חי**. אתה לא חייב לצחוק כשאתה שומע סיפור על צדיק, אבל הסיפור מחיה אותך וההתחיות עצמה היא צחוק. יש מחלוקת איך מכירים את המהות של החסידות – על ידי התורות של החסידות או על ידי הסיפורים של הצדיקים. שניהם חשובים, "אלו ואלו", והם שתי מדרגות – התורות הן ה"אאלפך חכמה" של החסידות והסיפורים הם ה"פלא יועץ", כל סיפור של צדיק הוא עצה פלאית. בנין הבית מתחיל מהשבע ברכות, והרבי כותב שבשבוע של השבע ברכות צריך בעיקר לספר סיפורים, כי אין כל כך מוחין בשביל ללמוד לעומק. יוצא שאין דווקא את המוחין התחתונים, מוחין השייכים למדות, אבל המוחין העליונים – התקשרות לפלא של הגאולה – מתחילים מהשבע ברכות (כאשר "בתר רישא גופא אזיל" – כל החיים של בני הזוג יחד מתוך השראה של צדיקי אמת).

'מצה אשה'

ורמז שקשור גם לפסח: שלש פעמים **גאולה** בגימטריא **מצה**. **מצה** (שענינה בטול) עולה ג פעמים שם **מה** – חזקה של בטול, "ונחנו מה". היה אפשר לחשוב ששלש קומות של גאולה יוצרות 'יש' גבוה, אך בפועל זהו בנין שכולו אומר בטול במציאות, ורק על ידי הבטול מתגלה בסוף הפלא העליון. בדרך כלל שם **מה** שייך לזכר ושם **בן** לנקבה, אך החידוש הוא ששם **מה** הראשון (מלמטה)

"פלגא עלי ופלגא עליך ואם תמצא לומר כולם עלי הא קריבית נפשי קמך" – ככה להתמקח עם הקב"ה זו ודאי עצה פלאית ששייכת ליצחק אבינו, שכולו צחוק ושעשועים. או חצי-חצי, שאני חצי, או הכל עלי, שאני שלם, סוד "שלם וחצי", כאשר הכל רמוז בשמו (המשקף את מהותו) של **יצחק** אותיות **חצי** ועוד ק, 100, שהוא שלם. הרבי מסביר שהגאולה שהיא פלא (למעלה מטעם ודעת) היא לא שלילת השכל לגמרי אלא אדרבה, הפלא הוא מוחין בעצם – "אאלפך חכמה" היינו מוחין השייכים למדות ופלא מוחין בעצם, כמו שהשעשועים העצמיים של ה' הם חו"ב דרדל"א, שרש המוחין (בסוד "ונזלים מן לבנון") – **לב נון**, חו"ב דרדל"א, כמבואר בחסידות). גם הפסוק "פלא יועץ" אומר שפלא הוא מוחין בעצם – מה"פלא" בא "יועץ", דהיינו שכל פלאי, ולא משהו שכלל לא קשור לשכל.

שלש הקומות הן בכל זוג – יש את הקומה הבסיסית של הכלה (מה שה**אש**-ה של כל **אשה** היא "אמונה שלמה" בהש"ת), ותפקיד החתן להעלות אותה, "האשה עולה עמו", עוד שתי קומות של מוחין (מה שה**אש**-י של כל **איש** היא "אור שכלי", כמבואר בשכינה ביניהם), מוחין השייכים למדות ומוחין בעצם.

בנית שתי הקומות הנוספות – לימוד חסידות

וסיפורי מעשיות

איך עושים זאת בצורה מעשית? מה החתן צריך לעשות יחד עם הכלה כדי להוסיף לה את הקומה השניה והשלישית של הגאולה? אמרנו שהגאולה השניה היא **א** לשון "אאלפך חכמה" (שני אלפים, נצר חסד לאלפים), "אאלפך חכמה אאלפך בינה", סוד "הבן בחכמה"), והיינו על ידי שילמדו יחד חסידות, ובפרט כמו שהרבי אומר – שילמדו יחד ענינים של גאולה ומשיח. ברגע שלומדים חסידות בעניני גאולה, ודאי נותן

יצחק, וממילא אמצעי התיבות עולים **יוסף גאולה**.

הגימטריא הכוללת של השמות היא 409, שהמלה הכי פשוטה שלה היא **אחת** – אחדות של חתן-כלה. צריך שכל שלשת השמות יהיו "אחת". מהפסוקים החשובים של "אחת" הוא "**אחת** שאלתי מאת הוי' אותה אבקש שבתי בבית הוי' כל ימי חיי לחזות בנעם הוי' ולבקר בהיכלו". עוד "אחת" חשובה, בשיר השירים – "**אחת** היא יונתי תמתי".

הפסוק השני הוא מאמר החתן לכלה. קודם היה כתוב "פתחי לי אחתי רעייתי יונתי תמתי" – ארבע מדרגות, פרצופי נה"י-חג"ת-חב"ד-כתר – אבל "אחת" קשור ל"יונתי תמתי" בלבד. אפשר לשאול אם "אחת" (לא רק שהיא אחת, לאפוקי ה"ששים המה מלכות ושמינים פילגשים ועלמות אין מספר", אלא שהיא בעצם מדרגה אחת), אז למה כתוב "יונתי תמתי" ולא רק מדרגה אחת – או "יונתי" או "תמתי"? סימן שדווקא שתי הקומות האלה, "יונתי תמתי", הן לגמרי אחת (והרמז: "**יונתי תמתי**" עולה **אלהינו** פעמים **אחד** – "שמע ישראל הוי' **אלהינו** [שם אלהים הוא לשון רבים] הוי' **אחד**"). שתי המדרגות האלה הן-הן כנגד יוסף-יצחק – "יונתי" היינו מוחין שבמדרגת "אאלפך חכמה" ו"תמתי" מוחין בעצם (מוחין דכתר, ע"ד תפילין דשמושא רבא וראב"ד), מדרגת "פלא".

ידוע שמדרגת "תמתי" – שחז"ל דורשים "תאומתי" – נעוצה בהתחלה, "נעוץ תחלתן בסופן", ב"אחתי". "**אחתי**" מתחיל "**אחת**" – "**אחת** היא יונתי תמתי" (כאשר ה-י של "אחתי" מתפרטת לארבע יודין – "אחת היא יונתי תמתי", סוד ארבע היודין של "אני לדודי ודודי לי"). דווקא "יצחק מצחק את רבקה אשתו" כי הם "שוין בקומתן" לגמרי – "תמתי". סיפורי הצדיקים עושים תיאום – תאומות – בין החתן והכלה. אנחנו לא כל כך אוהבים את המלה 'התאמה' מדברים על שידוך, אבל אם רוצים לדעת אם השידוך באמת מתאים שיספרו

ללול בשם **בן** מצד עצמו (**מה ד-בן**) – בכל אשה בשעת נישואיה כבר יש קומה אחת של **גאולה**, בהיותה **אדם**, ו"יקרא את שמם [המשותף] אדם ביום הבראם". על האיש להוסיף שתי מדרגות של **מה (בן ד-מה ו-מה ד-מה)** ובכך להשלימה ל-**מצה** (כמפורש בתיקוני זהר שאשתו של הצדיק היא בסוד מצה שמורה).

מצה-אשה (ויש לדרוש בדרך צחות – 'מצה אשה מצא טוב ויפק רצון מה' [הטוב]) עולה **אמת (אהיה ברבוע, סוד "אהיה אשר אהיה", שם הגאולה והלידה), סוד "אמת מארץ תצמח" ו"אשה מזרעת תחלה" (כידוע). כונת אמת** בכתבי האריז"ל היא ז פעמים שם **סג (חנה, ר"ת חלה נדה הדלקת הנר, שלש המצות שנתנו לנשים כנודע). המשך הפסוק, "מצא טוב ויפק רצון מהוי'" עולה יב פעמים סג-חנה. והוא רומז למחזור הקטן של יט-חונה שנים כאשר ה-יט מתחלק ל-יב שנים פשוטות ו-ז שנים מעוברות. נמצא שכל הפסוק (לפי הדרוש של 'מצה אשה') עולה חונה פעמים חנה, שלמות תיקון האשה.**

ויש לומר שבביאה הראשונה – לעשות את האשה כלי (ובכך לכרות עמה ברית) – נוספת קומה אחת, שבסוד התורה (יוסף, כנ"ל). בביאה השנייה, על מנת להוליד, כבר יש ממד של צחוק ושעשוע, וממילא "אשה מזרעת תחלה" – אז נוספת הקומה השנייה (יצחק, כנ"ל). הקומה השנייה היא כנגד סיפורי מעשיות, כנ"ל, עליהם אמר רבי נחמן שמיפורי המעשיות שלו נכנסים להריון (והוא על דרך ה"פלא יועץ" של חז"ל בשתי ביאות – עצת "יבעל וישנה" כדי שתהיה "אשה מזרעת תחלה").

רמזי השמות

וכמה רמזים של השמות: ס"ת יוסף יצחק גאולה עולה "**אני לדודי ודודי לי**" (ה"פ יחידה) והר"ת בגימטריא חיה. רוס"ת בגימטריא

לשלשה" (כמו שלש הקומות של הגאולה). לחתן ולכלה יש זיקה וקשר מיוחד לאבותינו הקדושים, אברהם יצחק ויעקב. אברהם הוא הקומה התחתונה, האמונה וההכרה בבורא עולם ומנהיגו. יצחק הוא דווקא הקומה העליונה של הגאולה, "כי אתה אבינו", ה"פלא יועץ" כנ"ל. יעקב – שהוא עמוד התורה – הוא כאן במקום יוסף, הקומה השניה ("אאלפך חכמה") בסוד "אלה תולדת יעקב יוסף", "גופא [תפארת, יעקב] ובריתא [יסוד, יוסף] חשבינן חד".

סיפורים ונראה מה יקרה. בדרך כלל אומרים שהתיאום הוא שיש אותם יעדים לחיים, אבל אם מתחיים וצוחקים מאותו סיפור צדיקים זהו תיאום מלא. בהתחיות ובצחוק אין שום מעלה של אחד על השני – "שוין בקומתן" לגמרי. קודם צריכים "יונתי" – אהבה של עינים, "עיניך יונים" – כשמספרים סיפור, במיוחד איש ואשה, צריך להיות קשר עין, להסתכל זה בזו ואז לספר את הסיפור אודות הצדיק.

המלה הפשוטה השניה בגימטריא של יוסף יצחק גאולה היא אבות (כמו אחת, רק שה-ח מתחלקת ל-ב ו-ו) – "אין קורין אבות אלא

אור לז"ך אדר ע"ח - כפ"ח

קבלת פנים ידידיה ושולמית שי' עדני

בתוכם" – "בתוכו" לא נאמר אלא 'בתוכם', בתוך הלב כל אחד ואחד". אם יש בית מקדש בלב של כל אחד ואחת, כל שכן וקל וחומר שזוג – שלכל אחד יש מקדש בלב – זוכים לבנות יחד בית מקדש מעט לה'.

בכלל, קראנו בתקופה האחרונה פרשות של בנין המשכן, והשבוע כבר מתחילים תורת כהנים, עבודת הקרבנות בבית המקדש. יש שתי רמות של המקדש – הרמה הרוחנית של הציווי בתרומה-תצוה והבנין המעשי בויקהל-פקודי – ואחר כך יש את העבודה שמתחילה בחומש ויקרא.

יחוד שם הוי' ושם אדנות

נתנו לידידיה ושולמית כמה רמזים בווארט, ולא נחזור עליהם (ראה נספח), אבל היום נעשה משהו אחר: היות שהם רומזים בצורה מובהקת ביותר לבית המקדש נקח **ידידיה-שולמית** ונוסיף גם **בית המקדש**. יוצא משהו מאד מיוחד – המספר הוא 1690, ההכאה בקבלה של שם הוי' ב"ה ושם א-דני – 26 פעמים 65.

הפסוק אומר "זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר" – "שמי לעלם" נקרא גם "לעלם", לשון העלם, והיינו השם "כשם שאני נכתב", י-ה-ו-ה, אבל "זכרי", "כשם שאני נקרא", הוא שם אדנות. בקבלה החתן הוא שם הוי' והכלה היא שם אדנות – שם הוי' הוא התפארת, שכוללת את כל פרצוף ז"א, ושם א-דני הוא השם של המלכות, הכלה, לשון ארון. כשמכילים שם הוי' בשם אדנות מקבלים מספר זה – **ידידיה, שולמית, בית המקדש**.

א. זוג של בית המקדש

נגנו^א "קול דודי".

זוג של מקדש

נאמר כמה מלים לכבוד החתן והכלה – ידידיה ושולמית, שיזכו יחד לבנות בית נאמן בישראל עם דור ישרים יבורך.

שני השמות קשורים לבית המקדש: ידידיה הוא שלמה המלך, שבנה את המקדש, וכתוב "יבוא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים" (מבין המאמרים באותו סגנון בגמרא מאמר זה הוא המורכב והשלם ביותר – רוב המאמרים הם מטבעות לשון בעלות ארבע צלעות, וזהו מטבע לשון בן שש צלעות, ששה ידידים: שלמה, דוד, בית המקדש, ה', בנימין, ישראל). שולמית היא הכלה של שיר השירים, ולפי מדרשי חז"ל מגלת שיר השירים כולה קשורה לבנין בית המקדש. שולמית היא בעצם השלום האמתי שיבוא לנו כאשר נזכה בקרוב ממש לבית המקדש. לכן לזוג הזה יש זיקה חזקה מאד לבית המקדש.

הזוג שלנו הולכים להקים בית נאמן בישראל – לבנות מקדש, מקדש מעט. יש בחז"ל שמקדש מעט הוא בית כנסת בכל מקום, וכתוב שכל בית בישראל הוא בית שמגדלים בו תורה, תפלה וגמילות חסדים – כל בית הוא בית כנסת, כל בית אמור להיות מקדש מעט. לפני כמה שבועות קראנו בפרשת תרומה "ועשו לי מקדש ושכנתי

^א נרשם (שחזור מפי הרב) על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

אותו דבר, היא צריכה להכיל את החתן – לתת לחתן הרגשה שאני מכילה אותו. הכלת הכלה את החתן נקראת יחודא תתאה והכלת החתן את הכלה הוא יחודא עילאה. זהו הרמז של בית המקדש עם החתן והכלה – יחודא שלים.

שוב, הרמז היה ש-**ידידיה שולמית בית המקדש** עולה הוי' פעמים **א-דני**. מספר זה הוא גם י"פ **אחד-אהבה** ברבוע, אבל בקבלה עיקר הכונה של המספר הזה הוא הוי' פעמים **א-דני**, שם החתן פעמים שם הכלה. בקבלה קוראים לכפל הכאה. ההבדל בין סתם חבור לבין הכפלה הוא שהכאה מולידה – הכאה היא בעצם "פרו ורבו". היות שהחתן והכלה יחד עם בית המקדש הם לא סתם הוי'-אדנות אלא הוי' פעמים **א-דני** זו סגולה עצומה לריבוי דור ישרים יבורך – הרבה הרבה ילדים חסידים יראי שמים למדנים, ובזכות הבית הזה נתפלל לה' יתברך שזהו הבית שיביא את הגאולה האמתית והשלמה לעם ישראל.

עיקר הבית – קדש הקדשים (חדר המטות) או המזבח (המטבח)

יש שתי דעות – כמבואר בשיחות של הרבי ודובר בהרבה שיעורים – מה העיקר בבית המקדש. לפי הרמב"ן העיקר הוא השראת השכינה בקדש הקדשים ולפי הרמב"ם העיקר הוא עבודת הקרבנות על המזבח. היחס בין הרמב"ן לרמב"ם הוא תמיד ימין ושמאל – ימין הוא "זכר חסדו", המשכה ממעלה למטה, ושמאל הוא העלאה מלמטה למעלה. בפשטות שתי הדעות האלה הן כנגד החתן והכלה – החתן הוא "חות דרגא", להוריד את השכינה למטה בארץ, כמו שכתוב על משה רבינו, שהוא הדור השביעי שהוריד את השכינה למטה, לקדש הקדשים (בסוד "באתי לגני אחתי כלה"), והכלה היא העלאת מ"נ, העבודה שעל המזבח. המזבח נקרא זאב, הוא "בחלקו של טורף", בנימין, יסוד הנוקבא – השם של המזבח הוא שם **בן**

יחודא עילאה ויחודא תתאה – הכלה הדידת של החתן והכלה

ידוע שכאשר אומרים "ברוך אתה הוי'" כתוב – בסידורים מסוימים – שילוב אותיות אדנות באותיות הוי'. כאשר האות הראשונה היא י' ואחריה **א** וכו' מתחילים ב-י של הוי' ומסיימים ב-י של אדנות, ולכן קיצור השם הקדוש הוא יי – י של הוי' ו-י של אדנ-י. השילוב הזה הוא כמו שילוב הכלה בחתן, שנקרא בלשון הזהר "יחודא עילאה" – למעלה מהזמן והמקום, עולם האצילות.

אבל מי שזוכר בסידורים, כאשר אומרים **אמן** – ששוא הוי' **א-דני** – הכוונה היא להקדים את שם א-דני בשילוב, מתחיל ב-א של אדנות ונגמר ב-ה תתאה של שם הוי' (אם נחבר את ה-י של השילוב הראשון וה-א של השילוב השני נקבל 26, כמנין שם הוי' ב"ה, דהיינו שתי האותיות הראשונות ושתי האותיות האחרונות של כל אחד משני השילובים, כאשר 4 האותיות האמצעיות עולות שם אדנות). לשילוב הזה קוראים "יחודא תתאה" – שאחדות ה' מאירה גם בתוך הזמן והמקום, בעולמות התחתונים ב"ע. מהו יחודא תתאה? "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שילוב הוי' באדנות. "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" הוא יחודא עילאה, שילוב אדנות בהוי'.

לחתן ולכלה יש את שתי המעלות, כי הם עולים ההכאה – צריך לעשות את שני השילובים. כתוב שהיחוד השלם הוא לייחד את שני היחודים – "יחודא שלים". יחודא עילאה הוא שהכלה כלולה בחתן ויחודא תתאה שהחתן כלול בכלה. כדי לבנות בית מקדש בשלמות כל אחד צריך להרגיש איך הוא כלול בשני היום משתמשים במושג הכלה – מלה לא מהמקורות, מלה מחודשת – כל אחד צריך להכיל את השני. הכלה צריכה להרגיש את עצמה כלולה בתוך החתן – זו העבודה של החתן, להכיל את הכלה, לתת לכלה להרגיש שהוא מכיל אותה. גם הכלה

נשיאת הפכים (סוד נישואין) של "פרזות תשב" ו"חומת אש סביב", בחינת "ופרצת" של החתן ובחינת "כל השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה" של הכלה – "ואני אהיה לה... ולכבוד אהיה בתוכה".

ב. **ידידיה שולמית** = "תשועה גדולה", ביטוי החוזר ארבע פעמים בתנ"ך⁷ בהקשר לדוד וגבוריו בהלחמם בחרוף נפש נגד פלשתים, "ויעש הוי' תשועה גדולה" על ידם. מה"תשועה גדולה" של דוד נולדו שעשועי שלמה-ידידיה ושולמית (השרש **שלם** = **שע** כנודע) בשיר השירים.

ג. **ידידיה שולמית** = "השיבנו הוי' אליך ונשובה"⁸ (אתערותא דלעילא המעוררת אתערותא דלתתא) = **תשובה עילאה**. תשובה עילאה היא תשובה לה' מתוך שמחה רבה על התקרבות הנפש להשי"ת. על תשובה זו נאמר "כל ימיו בתשובה"⁹. אין זה תשובה על חטא ועון אלא תשובה בבחינת "והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה"¹⁰. ידידיה ושולמית יחד ישובו אל חיק השותף השלישי, ה"שכינה ביניהם", שיברך אותם בזרעא חייא וקיימא דור ישרים יבורך.

ד. **ידידיה שולמית** = "זכר ימות עולם"¹¹. ביחד בני הזוג יתקשרו לאבות עולם, צדיקי יסוד עולם, ויקבלו השראה מהם להקים את ביתם על אדני התורה והחסידות.

ה. **ידידיה שולמית** = "שער המטרה"¹². "זה השער להוי' צדיקים יבואו בו"¹³. שער זה הוא

(בגימטריא **בהמה**), הכח של הנוקבא להעלות מ"נ. בכל אופן, יש התכללות, כי כל המושג שכינה הוא נוקבא – להוריד את השכינה היינו להוריד את הכלה – ומאידך גיסא העבודה במזבח כשרה רק בכהנים זכרים. המזבח הוא "בחלקו של טורף", על דרך "דרכו של איש לכבוש" – עבודת הבירורים, השייכת בעיקר לזכר (כמו שלמדנו בפורים).

המחלוקת על המקום העיקרי במקדש היא המחלוקת אם עיקר הקשר של הזוג נוצר בחדר המטות, קדש הקדשים, או במטבח, כשאוכלים ביחד (השלחן שעליו לחם הפנים הוא בקדש, אבל במזבח החיצון "אריה נחית ואכיל קרבנין"). יש פתגם עממי שהדרך אל הלב של הבעל עוברת דרך הבטן שלו – המזבח הוא הדרך בו הכלה קונה את החתן. החתן קונה את הכלה במצוות עונה – "אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כליו" (על דרך "ירידה צורך עליה" של החתן – האשה "עולה עמו ואינה יורדת").

ב. נספח: מכתב לרגל השידוך

מזל טוב לידידיה ושולמית ה' עליהם יחיו – תזכו יחד להקים בית נאמן בישראל, בנין עדי עד!

כמה רמזים לכבוד החתן והכלה:

א. **ידידיה שולמית** = 829 = "חומת אש סביב" – "פרזות תשב ירושלם... ואני אהיה לה נאם הוי' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה"¹⁴ (סוד "אהיה אשר אהיה"¹⁵, שם הגאולה). סופי התבות "חומת אש סביב" הם **תשב** – "פרזות **תשב** ירושלם" – אותיות **שבת קדש (קדש נוטריקון יקוד אש קדש של יחוד חתן וכלה, הקב"ה וכנסת ישראל)**. נמצא שהחתן והכלה הם בסוד ירושלם עיר הקדש בימות המשיח. יש כאן

⁷ ש"א יט, ה; ש"ב כג, י; שם שם, יב; דה"א יא, יד.

⁸ איכה ה, כא.

⁹ שבת קנג, א. ראה תניא, לקוטי אמרים פל"א; אגה"ת פי"א.

¹⁰ קהלת יב, ז.

¹¹ דברים לב, ז.

¹² נחמיה יב, טל.

¹³ תהלים קיח, כ.

¹⁴ זכריה ב, ח-ט.

¹⁵ שמות ג, יד.

שער הבינה להבין מהי מטרת החיים, להקים בית נאמן בישראל ובכך לזרז את הגאולה – "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף". ה"גוף" העליון, בית הרחם של כנסת ישראל, מכונה "מטרה" (לשון מטרונייתא, כידוע בחז"ל). בני הזוג תמיד יקלעו אל השערה ולא יחטיאו, יכירו היטב את המטרה ויתקדמו חיש מהר לקראתה.

ו. ידידיה שולמית ר"ת יש – "להנחיל אהבי יש"^כ (כל צדיק וצדיק יורש שי עולמות לעתיד לבוא. והוא גילוי ה"יש האמיתי", סוד **עמק אחרית** = **ידידיה שולמית**). שאר האותיות = **חתן וכלה**, נמצא **שידידיה שולמית** = **יש חתן וכלה**, לאריכות ימים ושנים טובות!

ז. בכל שם יש ו אותיות, סוד "ווי העמודים", קישור וחיבור אמיתי העומדת לעד. כאשר עושים פעולת "הכאה פרטית" על ו-ו האותיות של שני השמות (י של ידידיה פעמים **ש** של שולמית, ד של ידידיה פעמים ו של שולמית וכו') מקבלים 5544 = **מזל פעמים חסד** (המשכה מהחסד של המזל העליון, הנקרא "נצר חסד").

בברכה, אוהבכם

כ"ה אדר ע"ח - כפ"ח "ישראל... אחד"

בר מצוה ישראל שי' שפירא וקבלת פנים יוסף-אלעזר ודברת- נטע שי' הלוי

שהחתן יום והכלה לילה? "יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחיה דעת" – "יחיה" לשון חוה, ו"ברוך" עולה יב פעמים חוה (יב כנגד יב שעות הלילה, כל שעה ושעה היא חוה). כל הברכות הן בזכות הכלה (כמו שנאמר לגבי השבת, בחינת הכלה, ד"מינה מתברכין כולהו יומין"). לחתן בר מצוה הכלה היא התורה – צריך ללמוד תורה שבעל פה בלילה. תניח תפילין ביום, וגם תלמד תורה, ותלמד הרבה תורה בלילה.

יוצא שהתפילין הם ה"קדוש", אבל יש שלש פעמים "קדוש" – "קדוש קדוש קדוש". ה"קדוש" הראשון שייך לה', יש אחריו פסיק טעמא, ו"קדוש קדוש" שייך לנו – כולנו מניחים שני זוגות תפילין. יש כאלה ששייכים גם ל"קדוש" העליון, מניחים גם שמושא רבה, ובתוך זה גופא יש גם ראב"ד (מוחין דעתיקא שמתלבשים במוחין דאריך, הכל בסוד כתר עליון. תפילין דר"ת הם סוד מוחין דאבא, חכמה, ותפילין דרש"י סוד מוחין דאמא, בינה). בכל אופן, אנחנו "עם קדוש" בזכות התפילין, ומכח זה יהיה גם שפע של ברכה – ברכה בלימוד תורה שבעל פה בעיקר (בלילה). לומדים בלילה? יש סדר-לילה? זה עיקר גדול.

רמזי האבות בשם ישראל

רצינו לדבר על השם ישראל, שם הבר-מצוה וגם השם של כולנו – שם העצם של עם ישראל הוא ישראל. חתן הבר-מצוה נקרא גם על שם רבי ישראל בעל שם טוב (שהוא עצמו נקרא ישראל על שם כללות האומה כנודע) – אנחנו הדור

נגנו^א ניגון התועדות, "קול דודי", ניגון הכנה, מאמר בר-מצוה, ניגון אחרי מאמר.

"קדוש" ו"ברוך" – תפילין (ביום) ותורה (בלילה)

מזל טוב מזל טוב. יש שני חתנים – חתן בר מצוה וחתן ממש. יש כאן עוד שני חתני בר מצוה משבוע שעבר – מזל טוב מזל טוב. כל הכתה נמצאת בשנת בר מצוה – מגיע לכולם מזל טוב, גם למורה...

היה ווארט אחר שאמרת בסוף המאמר, ש"קדוש" הוא יום ו"ברוך" לילה – סימן שתפילין הם "קדוש", שהרי "לילה לאו זמן תפילין", כך אנחנו פוסקים. קצת פלא, כי בדרך כלל אומרים שהקב"ה (ז"א) הוא יום והשכינה לילה, וכאן בתוך הקב"ה עצמו אומרים שיש יום ולילה. מאד מענין ש"ברוך" – ברכה, כל ההמשכות – הן לילה. סימן שאם אתה מניח תפילין ביום אתה יכול להמשיך המשכות (ברכות) בלילה. הלילה נברא בשביל ללמוד – צריך ללמוד תורה בלילה. איך משה רבינו ידע מתי יום ומתי לילה? כאן כתוב שביום אמרו "קדוש" ובלילה "ברוך", אבל יש עוד מאחז"ל שכאשר למדו איתו תורה שבכתב ידע שיום ותורה שבעל פה ידע שלילה. שייך גם לחתן וכלה – החתן הוא ז"א, תושב"כ, יום, והכלה היא נוקבא, תושבע"פ, לילה. איך אני יודע

^א נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

יש לו עוד שם – גם יעקב. בדרך כלל כתוב "בני ישראל" אבל יש גם "בני יעקב". כתב שהיחס בין יעקב לישראל הוא כמו הבינוני לעומת הצדיק של התניא. הבינוני – מה ש"הלואי בינוני" – הוא יעקב, י-יעקב, ש"ידו אוזות בעקב עשו", כל הזמן הוא במלחמה עם עשו, עם היצר הרע שלו, והוא מנצח אותו. מהו ישראל? אחרי שהוא כבר ניצח לגמרי, שהוא כבר לא "עובד" לשון הוה אלא "עבד הוי" בעצם – התעצם עם עבודת ה' שלו – הוא מקבל את השם ישראל, בחינת צדיק.

גם אחרי ישראל שם יעקב נשאר, כי אפילו הצדיק לפעמים יורד-נופל, "שבע יפול צדיק", אבל לא נופל לגמרי – כמו שכתוב בתניא – אלא יורד למדרגת הבינוני, הבסיס שלו, שהוא יעקב. אז בעצם כל הזמן אנחנו בתנודה בין יעקב לישראל. כשיש מוחין דגדלות, כמו בזמן התפלה או בשבת, אנחנו ישראל. כשיש יחסית מוחין דקטנות, שאין לנו כל כך הרבה ריכוז ודעת ה', להיות קשור לגמרי לקב"ה, עם התעוררות של אהבת ה' ויראת ה', אנחנו יעקב.

גם בתפילין, כמו שאמרנו קודם, כל יהודי הוא "קדוש קדוש" ויש אחד שהוא גם "קדוש קדוש" – תפילין דרש"י הם יעקב ותפילין דרבינו תם הם ישראל. לפי זה יש לך קשר מיוחד לתפילין דר"ת, תפילין של ארץ ישראל – מוחין דאבא. לא-חסידים לא מניחים תפילין דר"ת, רחמנות עליהם..., אבל יש גם חסידים שלא מתחילים מהבר-מצוה אלא מהחתונה.

להיות **ישראל** – **לי-ראש**, לקבל ראש חדש – היינו כדי להיות משפיע, חתן וכלה. החתן מקבל ראש חדש, לי-ראש, אז הוא נעשה ישראל. לפי מנהגנו גם אצל חתן בר-מצוה מתחיל להתנוצץ השם **ישראל**, **לי-ראש**, והיינו כחו להשפיע פנימיות. כמו שנסביר, זהו הכח שלו להיות קשור לאחד – "הוי" אחד" וגם להיות קשור לעם ישראל שהוא "גוי אחד בארץ" – כפי שנראה כאן בחומש.

העשירי לבעל שם טוב, "נעוץ תחלתן בסופן", וצריך להתעצם עם שם העצם שלנו, ישראל, כולנו ישראל.

יש הרבה סודות של השם **ישראל** – **שיר-אל**, **לי-ראש**, **יש-רלא**. העיקר הוא הפשט, "כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל". מכל הרמזים, הכי יפה הוא הרמז ש-**ישראל** ר"ת שמות האבות והאמהות כולם – אברהם-יצחק-יעקב-שרה-רבקה-רחל-לאה (ה-י), תחלת ההברה הראשונה של ישראל, פעמיים, באבות, וה-ר, תחלה ההברה השניה של ישראל, פעמיים, באמהות; שמות האבות והאמהות – אברהם-יצחק-יעקב-שרה-רבקה-רחל-לאה = **ישראל** ועוד 1183 = 7 פעמים 13, אחד-אהבה, ברובע) – אם כי הפשט הוא שרה, "כי שרית" (= "אשת חיל מי ימצא").

הכלל הוא "שמע בקלה" ("שמע ישראל" – ה' בעצמו שומע בקול ישראל, כמ"ש "וישמע הוי' בקול ישראל" = "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" ועוד אחד כנגד "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ", הפסוק שכתוב בתפילין דמרי עלמא. "וישמע הוי' בקול ישראל" ועוד "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" = "אנכי הוי' אלהיך", תחלת עשרת הדברות, פעמים אחד), שרה אמנו, אבל בתוך שרה, "ישראל כי שרית", יש את כל האבות וכל האמהות. כשאומרים ישראל מתקשרים לזכות אבות וברית אבות, כיודע שתוספות מחלקים – יש זכות אבות ועוד יותר ממנה ברית אבות. הכל שייך לשם ישראל.

ישראל ויעקב – צדיק ובינוני

היות שבהשגחה פרטית אנחנו בפרשת ויקרא – מתחילים חומש חדש, שהוא החומש שבו מתחילים את הלימוד בחיידר, כמו שהתחלת לפני כך וכך שנים – נחפש את השם ישראל שם. כדאי להביא חומשים. שוב, שם העצם שלנו הוא ישראל. נעשה כמה גימטריאות: כמה שוה שם עצם? 540, ועם הכולל עולה **ישראל**.

חתן ממש או חתן בר מצוה, שגם מניח תפילין דר"ת). מי אמר "ברוך שם"? יעקב.

תמיד יש קושיא, למה יעקב – שלכאורה הוא יהודא עילאה – אומר פסוק של יהודא תתאה (כמו שכתוב בתניא)? מסבירים שהוא אמר מה שמתאים להם במקומם הם – השבטים הם בראש עולם הבריאה, לפי הקבלה והחסידות, ולהם מתאים "ברוך שם". לפי מה שמסבירים עכשיו לא רק שמתאים להם, אלא ששרש בשכמל"ו הוא יעקב עצמו, בתור יעקב. על יעקב כתוב "מתתו שלמה", מתאים ל"לעולם ועד" בסוף יהודא תתאה. "אחד" הוא למעלה מהזמן והמקום, מה שאנחנו ישראל למעלה מהזמן, ומה שאנחנו יעקב הוא "לעולם ועד" – ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

רק גימטריא לחזק: כמה שוה יעקב ועוד לעולם ועד (ישראל אחד ויעקב לעולם ועד)? לעולם ועד עולה אהרן (אח של הבר-מצוה) ויחד עם יעקב עולה 438, כמנין בית הוי', ואיך קשור ליעקב? זה החשבון כל ארבע נשותיו – רחל לאה בלהה זלפה, ר"ת ברזל, שהן המעמידות את בית יעקב, הן הכח שיעקב יהיה לעולם ועד ומה שמתתו שלמה.

"שמע בקלה" ישראל בתורה וג"פ בפרשת

ויקרא

ראינו ש"ישראל" היא המלה ה-אחד של החומש והאות ה-אחד של הפסוק בו הוא מופיע. שאלה כללית: כמה ישראל (בלי אותיות שימוש) יש בכל התורה? מן הסתם לא יודעים. 547 פעמים. אמרנו שישראל הוא בעצם שרה אמנו, הסימן הוא ש-547 עולה בגימטריא "שמע בקלה", וגם שייך לישראל עצמו – וישראל. איפה כתוב "ישראל" בתורה? בלעם בסוף דבריו אומר "וישראל עשה חיל" – שייך לבר מצוה וגם לחתן. הסימן שאתה ישראל – כל אחד צריך להיות ישראל – הוא שאתה עושה חיל.

"ישראל" הראשון בויקרא – "אחד" במלים

ובאותיות

השאלה הראשונה, כמה מלים צריך להתחיל לספור מתחלת ויקרא כדי להגיע לישראל? [13] בר מצוה. בפסוק הראשון של ויקרא יש 9 מלים ("ויקרא אל משה וידבר הוי' אליו מאהל מועד לאמר") והרכייעת בפסוק השני היא ישראל ("דבר אל בני ישראל"). כמה אותיות צריך לספור בפסוק השני עד ישראל (ועד בכלל)? 13. המלה "ישראל" היא המלה ה-13 מתחלת החומש והמלה "ישראל" בפסוק מגיעה עד האות ה-13 – מתחילה להיות 'חזקה' של קשר בין "ישראל" ל-אחד.

רוצים כאן, בתחלת ויקרא, לראות את הקשר בין ישראל ל"אחד". איך אני יודע בכלל שיש קשר בין ישראל ל"אחד"? "בן שלש עשרה למצוות" – הוא מקבל דעת, דעת לקיים את המצוה של "אחדות הוי'". אם הוא חסיד – ישראל, בדרך רבינו ישראל בעל שם טוב – היינו אחדות הוי' כפי שלימד הבעל שם טוב. בדרך מצותיך יש מצות האמנת אלקות ומצות אחדות הוי', ועיקר חידוש הבעש"ט הוא במצות אחדות הוי' (כמבואר שם). אחדות הוי' היא המצוה של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" – שייך בעצם לישראל, ל-ראש, הדעת של עם ישראל, גוי אחד בארץ".

"שמע ישראל" ובשכמל"ו – ישראל ויעקב

אם "שמע ישראל" כשמו כן הוא, שייך לישראל, צריך לומר ש"ברוך שם" שייך ליעקב. איך אני יודע? חז"ל מסבירים שהשבטים פנו ליעקב אבינו ואמרו "שמע ישראל סבא" – ישראל סבא, לא קראו לו יעקב, אלא בשם העצם שלו, השם שקיבל כצדיק גמור אחרי שניצח את שרו של עשו, ניצח את היצר הרע שלו – ואז אמרו "הוי' אלהינו הוי' אחד", מוחין, דעת, של ישראל, של גדלות, מוחין דאבא, של חתן (או

חטאת, ואם מצרפים את מיקומי המילים מקבלים 13 מילים, ובכל פסוק יש 13 אותיות. כבר מתחילה להיות מסה כבדה של הקשר בין ישראל למספר 13, דווקא כאן בפרשת ויקרא (ויקרא ועוד ישראל = 858, כפולת 13, 13 פעמים 66, גלגל, סוד יג גלגלים, כמבואר בכתבי ר"א אבולעפיא).

בשני פסוקי החטאת רמז האחד מתחלק ל-9 ו-4, כמו בפעם הראשונה – פסוק ראשון 9 מלים ושני 4 מלים. 13 יכול להיות גם אהבה, אבל כאשר החלוקה היא 9 ו-4 אני יודע שרומז למלה "אחד", שמתחלקת ל-אח ו-ד לפי קבלה (סוד התכללות דו"ב ב"אחד", ע"ד "והיו לבשר אחד" – "והיו לבשר אחד = ילד פעמים אחד, כפירוש רש"י!). 9 הוא 3 ברבוע ו-4 ברבוע – החלוקה של 13 כמספר השראה (של 3).

רמזי "אחד" בכללות הופעות "ישראל" בפרשה

עוד יותר: בפעם הראשונה "ישראל" מופיע בפסוק א-ב מתחלת הפרשה. בפרק א יש 17 פסוקים, בפרק ב 16, בפרק ג 17 – בדיוק 50 פסוקים – ואז ההופעה השניה של ישראל היא בפסוק ה-51 וה-52 והשלישית בפסוק ה-63. כמה הכל יחד? מיקום הפסוקים יחד הוא 169, אחד ברבוע! אם לא היית משוכנע עד עכשיו... ישראל קשור ל"הוי" אחד" והוא "גוי אחד בארץ" – "מי כעמך כישראל גוי אחד בארץ", הפסוק מתיחס לשם העצם שלנו דווקא, "ישראל", ומכנה אותנו "גוי אחד בארץ"².

² "גוי אחד בארץ" = כה פעמים אחד, אחד ועוד חדש, יב צירופי הוי". כל הפסוק "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ" = 1092 = 42 פעמים הוי", סוד מב אזכרות של שם הוי" ב"ה בתפילין, שהוא 84, חנוך, פעמים אחד, הכל אחד. הפסוק "ומי כעמך כישראל וגו'" הוא בספר שמואל ואילו הפסוק המקביל בדברי הימים הוא "ומי כעמך ישראל וגו'". "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" = ד

חיל ר"ת חסיד ירא שמים למדן. הפשט של לעשות חיל היינו להצליח בגשמיות וברוחניות. באיזו פרשה יעקב קבל את השם ישראל? "וישלח", הפרשה השמינית. כמה פרשיות יש מ"וישלח" עד סוף התורה. לפי הדעה שיש 54 פרשיות אז עד סוף התורה יש 47 (יעקב במספר סדורי) פרשיות. אם יש 547 "ישראל" בתורה, מה צריך להיות היחס? כמה ישראל צריך להיות בכל פרשה (בערך)? כמעט 12. למרבית הפלא בפרשה שלנו, פרשה מאד חשובה – מתחילים ללמוד חומש מפרשת ויקרא – יש רק 3 ישראל, "חזקה" של ישראל. היה אמור להיות 12 פלוס-מינוס, אבל יש רק שלשה – נעיין בהם. את הראשון ראינו. השלישי הוא פרשיה שמתחילה "ואם כל עדת ישראל". לפני כן יש בתחלת פרק ד, תחלת פרשיה, תחלת חמישי – "וידבר הוי' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל נפש כי תחטא..." (תחלת פרשיות קרבן חטאת). ישראל מופיע בהתחלת החומש, בפסוק הכותרת לפרשת קרבן עולה, הכתר שבקרבנות, אך כדי להגיע שוב לישראל צריך לדלג עד לקרבן חטאת. מתחיל מפר כהן משיח, אבל כולל את כל החטאות. הפעם השלישית היא "ואם כל עדת ישראל ישגו" – גם חטאת, פר העלם דבר של צבור. לפני שמגיעים לחטאת יחיד יש עוד קרבן כללי – "אשר נשיא יחטא". בנשיא לא כתוב "ישראל", ואין עוד "ישראל" בפרשת ויקרא. אם כן, יש "ישראל" בכותרת הכל, על קרבן עולה, ואחר כך בכותרת החטאות, ובפרט פר כהן משיח, ואחר כך על פר העלם דבר של צבור.

הופעות "ישראל" בפרשת ויקרא – "אחד"

במלים ובאותיות

איזו מלה מתחלת הפרשיה ה"ישראל" השני? תשיעית. איזו אות בפסוק? 13, כי אותן מלים, "דבר אל בני ישראל".

הפעם השלישית היא המלה הרביעית בפרשיה, ושוב 13 באותיות. השניה והשלישית שתיהן

[נולד בשנה מעוברת]. אז היה אחרי, אבל באמת הענין לא שייך ללידה אלא לבר מצוה – הקשר בין השם שלך למספר 13, שנת הבר-מצוה – שהיא בפרשת ויקרא.

רמזי "אחד" בהופעות "ישראל" עיקריות

בבראשית

כמה רמזי 13 אמרנו? צריך להגיע ל-13... זו עבודת בית.

אפשר להוסיף לרשימת ה-13 שבכל חומש **בראשית**, שבמספר קטן עולה 13, **אחד**, "**בראשית**... יום **אחד**", כך שבנעיצת סוף התורה בתחלתה – "**ישראל** **בראשית**" – יש רמז מובהק ל**ישראל אחד**, "גוי אחד בארץ".

במקום שיעקב מקבל את השם ישראל יש שני פסוקי "ישראל" – בראשון "**ישראל**" ובשני "**בני ישראל**" שביחד עולים $1144 = 13$, **אחד**, פעמים **כביכול** – "ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם **ישראל** כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל... על כן לא יאכלו **בני ישראל** את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה" שבהם **טל**, "**הוי אחד**", ג"פ **אחד** מלים. גם "**גיד הנשה**" הוא כפולת **אחד** – **אחד** פעמים פני אחד: **אחד חד ד**. וגם **יעקב** עצמו, שמקבל כאן את השם ישראל, הוא כפולת **אחד** – **יד-דוד** פעמים **אחד**, מספר היהלום של **אחד**. "**ירך יעקב**" הוא סוד "**בית יעקב**", מה ש"מטתו שלמה" כנ"ל. **יעקב** ועוד **גיד הנשה** עולה **גדול** פעמים **אחד**, חצי "**שמע ישראל הוי אלהינו הוי אחד**".

כאן המלאך נותן ליעקב את השם ישראל, אך בהמשך החומש ה' בעצמו נותן לו את השם ישראל: "ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל..." – ישראל הוא

התבה ה-13, **אחד**, בפסוק!

לפני שיעקב יורד למצרים הוא מתעצם עם שם העצם שלו, ישראל – "ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלהי אביו

צריך לספור עוד יותר: כמה אותיות יש בכל ההרכב הזה? אמרנו שבכל פסוק שבו מופיע השם ישראל, עד "ישראל" יש 13 אותיות – אז יש ג"פ 13 אותיות (**טל**, "**הוי אחד**", אותיות). כביטויי 13 האותיות – "דבר אל בני ישראל", "דבר אל בני ישראל", "ואם כל עדת ישראל" – החלוקה היא לפי חתך זהב: 2 מילים של 5 אותיות ועוד 2 של 8, ה-8 מתחלק ל-5 ו-3 ו-ה-5 ל-2 ו-3.

נוסיף את האותיות בפסוקים שלפני כן (המשלימים ל-13 המלים בכל פעם): כמה אותיות יש בפסוק הראשון של החומש ("ויקרא וגו'")? 35. כמה אותיות יש בפסוק "וידבר הוי אל משה לאמר"? צריך לדעת בלי להסתכל... **חי** אותיות. יש לנו 35 אותיות, ו-**חי**, וג"פ 13 – סך הכל 92 אותיות. הייתי שמח אם היו 91, כי 91 הוא 13 במשולש. קודם היה לנו 13 ברבוע, אז הייתי מאד שמח אם מספר האותיות היה בדיוק 13 במשולש, אבל יוצא 92, יותר... יש למישהו רעיון? [להוריד את הכולל...] גם אפשר, אבל יש רעיון יותר מתוחכם? [א זעירא.] יש תופעה מיוחדת בפסוק הראשון, **א** קטנה, כאילו לא מן המניין. יש שבעים פנים לתורה – למה ה-**א** הזו כתובה קטנה? כדי שלא נספור אותה. זה בעצם מה שאמרת – להוריד את הכולל.

הגימטריא של כל הפסוקים עד "ישראל" בפרשת ויקרא, בלי ג"פ **ישראל**, עולה **אור** פעמים **טוב**, "וירא אלהים את **האור** כי **טוב**" (כל מלה מצטרפת לישראל – "אור ישראל" ו"אך טוב לישראל" – כאן הכל הוא **אור** פעמים **טוב** ועוד ג"פ ישראל).

עד כאן "ישראל" בפרשת ויקרא. גם יום ההולדת של הבר-מצוה היה בפרשת ויקרא?

פעמים **ישראל**, סוד "רבע ישראל" ! בשני הפסוקים יש זה תבות **ואדם** אותיות, "אתם קרוים אדם", והסימן: **יב** פעמים **אדם** = 540 = **שם עצם** ש"ע"ה עולה **ישראל** כנ"ל.

צריך לדעת שאנחנו "גוי אחד", ו"גוי אחד" אינו יעקב אלא ישראל – "מי כעמך כישראל גוי אחד בארץ".

צריך מוחין של ישראל, של בר מצוה, ועוד יותר מוחין של חתן. דבוק חברים, שיביא את המשיח, הוא מה שכתוב על איש ואשה – "ודבק באשתו", דבוק, "והיו לבשר אחד", "אחד" שיותר מאהבה. אלה מוחין דגדלות, "אומר לדבק טוב, מצא אשה מצא טוב", "טוב" הוא דבק, "ויפק רצון מהוי' הטוב", כפי שכותבים למעלה על הכתובה. כתוב ש"האשה הטובה היא החבר הטוב". בכתה כל אחד צריך להיות חבר טוב, אבל כאשר מתחתנים האשה הטובה היא החבר הכי טוב, וצריך אחדות. האחדות מתחילה עכשיו, מיום הבר-מצוה, מתוך הכתה, מתוך המשפחה, ומכח התפילין דר"ת במיוחד. יושב לנו פה "מתיר אסורים" (ענג חן שחר שי'), אז נשמח איתו ביחד. נגנו "דידן נצח".

רמזי שמות החתן והכלה

[אחרי מנחה, בחצר הרב, עם החתן:]

נעשה שני רמזים יפים לגבי השמות:

הכי בולטים ראשי התיבות שלכם – שם אדנות, שם המלכות: יוסף-אלעזר דברת-נטע. בשם החתן הקצוות, א-י, ובשם הכלה האמצע, ד-נ – מתאים שהיא האור הפנימי ואתה המקיף. שם המלכות הוא כפולה של 13. ה פעמים **אהבה** היינו **אהבה** פנים ואחור – **א אה אהב אהבה** **אהבה הבה בה ה**. אם יש מספר שמתחלק לכפולה של 13 טוב ומאוזן שהמספר השני יהיה כפולה של 7, וכך יוצא בשמות שלכם. אפשר לעשות מהשמות שלכם רבוע – 16 אותיות. חוץ מהר"ת יש עוד 12 אותיות שעולות 1134 – 162 פעמים 7, ז פעמים **"בצלם"**. המיוחד במספר זה בקבלה שהוא ג"פ **חשמל** – חשמל הוא משולש **זך** (שהוא 3 בחזקת 3), ובנבואת יחזקאל, במעשה מרכבה, יש ג"פ חשמל. כל אחד לבד הוא מעשה בראשית, אבל חתונה היא מעשה

יצחק", פסוק שבו 13, **אחד**, מלים, כאשר המלה ה-13 היא **יצחק** שעולה 16 פעמים 13, וכן המלה ה-7, **בארה**, עולה **יצחק**.

גם במפגש של יעקב עם בנו יוסף הוא מתעצם עם שמו ישראל – "ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי", פסוק בן 13, **אחד**, מלים. גם כאשר שוכב על ערש דוי הוא מתחזק להקרא ישראל, "ויגד ליעקב לאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה" – שוב 13, **אחד**, תבות! בברכת יוסף הוא אומר "ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו מידי עביר יעקב משם רעה אבן ישראל" – 13, **אחד**, מלים, כאשר המלה ה-13 היא ישראל. עד "יעקב" יש 9-**אח** מלים ועוד 4-**ד** מלים, ביטוי שלם, "משם רעה אבן ישראל", עד ישראל! וכך בחניטת ישראל על אותו משקל ממש: "ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט את אביו, ויחנטו הרפאים את ישראל – **אחד-ד** מלים!

מאהבת ישראל לאחדות ישראל

נדבר עוד משהו על ישראל ואחד: עכשיו כשאתה בר מצוה אתה עם דעת – דעת היא לשון התקשרות והתחברות, הכח לעשות יחודים. כשהרבי דבר על אהבת ישראל הוא אמר אהבת ישראל ואחדות ישראל – קצת חידוש, שלא הסתפק בלשון שבתורה ("ואהבת לרעך כמוך"). גם **אהבה** וגם **אחד** הם 13, ויש מעלה באחדות, כידוע שהארז"ל אמר שמה שמעכב את ביאת המשיח הוא העדר דבוק חברים. דבוק חברים אינו רק אהבת ישראל אלא אחדות ישראל.

זו כתת בר-מצוה – עד עכשיו רק אהבתם אחד את השני, אבל כעת, מהבר-מצוה, צריך להתאחד, להיות יחידה, יחידה קרבית של צבאות ה', של מלך המשיח. האחדות היא גם בתוך הכתה, יחידה נבחרת, וגם כל עם ישראל צריך להתאחד – להתבונן איך אנחנו עם אחד, "גוי אחד". גם כשיש איזה יהודי שחושבים שהוא גוי

את הכלה, סוד יחודא עילאה, כמבואר במ"א): על יוסף כתוב "יוסף יפה תאר ויפה מראה" שוה בדיוק יוסף-אלעזר דברת-נטע. כלומר, היפי שלך הוא הכלה שלך. יפי הוא משהו מאד גדול – "מלך [חתן דומה למלך, וכלה למלכה, ומלך בלי מלכה לאו איהו גדול כו'] ביפיו תחזינה עיניך". מלך גם שייך לשם א-דני. צריך יפי, והיפי הוא לשם "פרו ורבו" – הרבה ילדים, גם כפשוטו וגם הרבה תלמידים. היפי הוא לשם הולדת ילדים. כלומר, יוצא כאן שאלעזר-דברת-נטע עולה "יפה תאר ויפה מראה".

אלה שני רמזים שלכם. שיתקיימו אצלכם כל הברכות, כל התורה כולה, שיהיה בית של שליחות – אור המאיר לעצמו ואור המאיר לזולתו.

מרכבה. המלה הסודית של מעשה מרכבה היא חשמל והיא חוזרת ג"פ במעשה מרכבה. ג"פ חשמל הן גופא כנגד כוונת חשמל, שבפשט מתחלק רק לצווי דינים, חש-מל, אבל לפי הבעש"ט דריי דינים, חש-מל-מל – חש של הכנעה, מל לשון הבדלה ומל של המתקה, "מי ימלל גבורות הוי" (ימתיק, בדבור שלו, גבורות ה"). עיקר הקשר בין החתן לכלה הוא דבור – גם כפשוטו וגם "ראוה מדברת" שנאמר על הזיווג. זו כוונה של המתקת דינים. בכל אופן, יוסף אלעזר דברת נטע עולה א-דני (הר"ת) ועוד ג"פ חשמל (האוס"ת). עד כאן רמז אחד.

רמז שני, שלכאורה כולו קשור ל-יוסף – שמך הראשון – אבל היות שזהו המספר של שניכם זו התכללות הכלה בתוך החתן (מה שהחתן 'מכיל')

כ"ב אלול ע"ז - כפר חב"ד רמ"ח אותיות (קלד-קלח)

השלמות בבית הרב

של דבקות, לכן הפילו אותו דווקא בתאות ניאוף – הלעזמת-זה של דבקות התפלה, לשון "התופל כלי חרס", כמובא בחסידות.

יש תפלה ויש תפלות. חז"ל¹ אסרו ללמד את בתו תורה כי "כאלו למדה תפלות". לכן גם כישוף שיך דווקא לנשים, כמו שכתוב² "מכשפה לא תחיה" ורש"י כותב בפשט שהכישוף מצוי אצל נשים. בחסידות כתוב ש'נשים' היינו מי שיש לו תאות נשים, כמו שהקצקער הסביר על "ואל אישך תשוקתך" – כל זמן שאתה האיש והיא האשה, אבל כאשר אתה הופך להיות האשה המציאות משתנה...

התמיהה של רבי פסח איך שיך לענין מזכירה מה שלמדנו באות סד על רבי אייזיק, שלא כתוב שהפילו אותו בתאוה אבל הוציאו עליו שם רע שבקריאת שמע חושב על אשה. הוא גם תמה איך מגיע לו, וכאשר שאל את אדמו"ר האמצעי הוא אמר לו להתפלל מנחה במנין. אמרנו שזו בחינת "פלא יועץ". קודם כל, רואים כאן את ההבדל בין דרך הטיפול של אדמו"ר הזקן לדרך הטיפול של אדמו"ר האמצעי. כל רבי הוא יועץ – "פלא יועץ". אדמו"ר הזקן מטפל בתפוחים ואצל אדמו"ר האמצעי צריך להתפלל מנחה במנין בשביל להפטר (כמובן שהבעיות היו אחרות כנ"ל וכדלקמן וממילא דרכי הטיפול היו אחרות).

א. אות קלד: תקון קליפת נאוף ע"י תפוח

אחיזת כח הכישוף בפניות

קלד. ר"פ [רבי³ פסח]. מאלאסטווקער [מהעיר מאלאסטווקא]. קנאוהו המתנגדים להיותו מתפלל בטוב והפילוהו בתאוות ניאוף ע"י כישוף. ויתמה ע"ז איך שיך הוא לענין זה, ויסע לאדמוה"ז ויספר לו. ואדמוה"ז הכיר שזה מכישוף. ולקח תפוח והביט בו זמן מועט ונתנו לר"פ וא"ל אמור שאיך רוצה התפוח ואמר ר"פ איך אמר שאינני רוצה הלא אני רוצה ולקח התפוח עוה"פ מידו כנ"ל [נושב אמר לו שיאמר שאינו רוצה]. וענה עוה"פ שרוצה. ויקח אדמוה"ז התפוח עוד הפעם כנ"ל, ואמר אבל כעת באמת אינני רוצה ויאכל ונתרפא.

דבר ראשון, רואים כאן שהיו בין המתנגדים מכשפים. כישוף הוא קליפת עמלק – כתוב² שעמלק היה מכשף. עמלק הוא ספק ומה שהוא מקנא בתפלה הטובה של אותו חסיד היינו שגם בה הוא מטיל ספק – הוא לא מאמין שבאמת כולו לה', ותופס אותו. הכישוף יכול לפעול רק אם יש פניות, אפילו דק מן הדק (כמו שלמדנו מן המגיד), והוא גם מעורר קנאה – קנאה היא כאשר יש למישהו משהו שלא ראוי שיהיה לו. הם מרגישים טוב-טוב את הפניה, וממילא לא ראוי שיהיה לו – שיתפלל כל כך טוב – ולכן גם יכולים לעשות לו כישוף. היות שתפלה היא ענין

¹ סוטה כא, ב.

² שמות כב, יז.

³ נרשם על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה.

² ראה רבינו בחיי שמות יז, ט.

שלאכול תפוח זו סגולה שתהיה לך חיות בתפלה⁷.

סגולת התפוח – תיקון חטא עץ הדעת

בסיפור של רבי פסח משמע שבאמת הפילו אותו בתאווה – לא רק הוציאו שם רע (כמו בסיפור של רבי אייזיק) – וצריך להוציא ממנו את התאווה, וכך אדמו"ר הזקן עושה עם התפוח. אפשר לומר שזו סגולה של התפוח בדבש של ליל ראש השנה. אצל כל אדם לא צריך להגיע דווקא למצב שאני אומר ש'איני רוצה לאכול אותו', אבל כנראה יש סגולה בתפוח שהוא "מנהג ישראל תורה" להוציא תאוות זרות. 'איני רוצה לאכול את התפוח' נשמע כתיקון חטא אדם הראשון, תיקון חטא האכילה מעץ הדעת טוב ורע לפני הזמן (שלש שעות לפני כניסת השבת). **תפוח** = "פרי צדיק" – "פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם". בתפוח מאיר הארה מעץ החיים, "ואכל וחי לעולם", שמעל לעץ הדעת טוב ורע ושכחו לתקן את הפגם של האכילה האסורה מעץ הדעת. על העצה הפלאית של אדה"ז נאמר "ולקח נפשות חכם" – הוא החכם של הקדושה שלוקח לעצמו נפשות כל הקשורים אליו ומציל אותם מאחיזת הקליפות. פרי עץ הדעת (כל עוד שהוא אסור, על דרך שלש שנות ערלה) קשור לתאווה ניאוף כנודע. חוה פתחה את אדם לאכול מהפרי האסור (לאחר שהיא אכלה ממנו) והפיתוי שלה הוא מעין כישוף (שעל ידי אשה כנ"ל). הפיתוי בא מחוה ראשונה (המלובשת, כדיבורק, בחוה שניה, כמבואר במ"א), לילית, הממונה על תאוות ניאוף. בהסתכלות של אדמו"ר הזקן בתפוח הוא ודאי הכניס את הכח הרוחני המרפא שלו לתוכו. בשיר השירים כתוב "סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני" – התפוח הוא טוב ל"חולת אהבה", אהבה חולה. **תפוח** נוטריקון **תפלה-חיה**. אפשר להוסיף לספר הסגולות

תהליך הברירה: הודאה (הכנעה), דחיה

(הבדלה), אכילה (המתקה)

רואים שהמעלה של רבי פסח שהוא איש אמת – לא סתם יאמר שאינו רוצה אם באמת כן רוצה. הוא לא אחד בפה ואחד בלב (אלא פה סח אמת) – זו כבר ה"אתחלתא דגאולה" שלו. יש הרבה סיפורים שלוקח שלש פעמים עד שמשוה עובד – כמו להוציא משהו מההעלם לגילוי. בפעם הראשונה הוא ב"העלם שאינו במציאות", בפעם השניה בהעלם שישנו במציאות ובפעם השלישית הוא כבר מתגלה. לעניננו מה שצריך לגלות הוא ה'איני רוצה'. הייתי חושב שאם אינו רוצה שלא יאכל, אך כאן צריך דווקא לאכול מתוך ה'איני רוצה'. תיקון התאווה הוא 'איני רוצה' ואז לקיים "בכל דרכיך דעהו". אם אין 'איני רוצה' לא יכול לקיים את ה"בכל דרכיך דעהו", להעלות את הניצוצות וכו'. 'איני רוצה' היינו הבדלה ו'יאכל ויתרפא' זו המתקה. מה שקודם הוא הודה על האמת שכן רוצה – זו ההכנעה שלו.

סגולת התפוח בפסח

במעגל השנה, תיקון האכילה האסורה נעשה בחג הפסח, הזמן שחמץ אסור במשהו ובל יראה ובל ימצא – מתאים לכך שקוראים לחסיד של אדה"ז רבי פסח. בפסח הרפואה באה על ידי אכילת המצות – מיכלא דאסותא. אך י"ל שסגולת התפוח נמצאת בחרוסת (העשויה בעיקר מתפוחים) של קערת ליל הסדר, שהוא במקום הנצח, הכח לנצח את אחיזת היצר הרע.

⁷ עוד על אודות סגולת התפוח ראה פלח הרמון וירא ד"ה "ואשה אחת" (סז, ב ואילך).

שמתנהג ב"הצנע לכת" לגמרי, עקרון חשוב מאד של דרך חב"ד, מתנגדים חושדים בו, מה הוא עושה... הוא הבכיה על גלות השכינה, אשתו של הקב"ה. כמו שהקב"ה אינו מחליף את אשתו באשת חברה ח"ו, כך החסיד המוריד דמעות על ריחוק האשה מן הבעל.

ידוע הווארט של הרבי ר' בונם ש"נאר א גוטר איז א נואף". כך חשדו המתנגדים בחסידים, שהם הולכים רק בדרך החסד והאהבה (בלי יראה וחכמה) וממילא נופלים בניאוף (והחלפת נשים תמוך אהבה זרה). ואילו החסידים (בפרט חסידי אדמו"ר הזקן) הם לאל רק גוט אלא גם פרום וגם קלוג (כהמשך הווארט הנ"ל), ודוק.

על דרך הדרוש, החייט הוא סוד הקו וחוט והחסיד הגר אצלו הוא א"ק (הקו וחוט הוא נשמת א"ק, היינו סוד היהודי הפשוט, התמים, של הבעל שם טוב, נשמת הת"ח, בחינת המחשבה הקדומה דא"ק. החייט הוא זה שמחבר את האור אין סוף שלפני הצמצום עם העולמות שבמקום החלל) ואילו המתנגדים הם החומר האפל של החלל הפנוי האופף את א"ק, וד"ל. דווקא החייט הוא זה שמגלה את האמת (המהות האמיתית של החסידים) וצועק געוואלד (ובכך פועל אתהפכא על חלק מהחומר האפל כו)!

ג. אות קלז: ישראל מונין ללבנה

קלז. [חז"ל¹ אומרים ש]ישראל מונים ללבנה ועכו"ם לחמה – [ונהסבר לכך] ע"ד דא"ח [עד דרך דא"ח, על פי חסידות:] חמה – המימות שיכול להיות בלי מקור [יכול להיות שהחדר יהיה חם אפילו אם אין כאן אש]. עדי"מ כשמסיקים תנור בבית גם אחרי סילוק התנור ישאר בבית חם לאיזה שעות (כי הוא גדול) ובשמש ב' ענינים שמאירה לארץ ולדרים, ושמוספת המימות. ולבנה רק מאירה דאינה מוספת המימות. והו מונין ללבנה שישראל

תפוח אותיות **פוח** (בלילה הראשון של ראש השנה, כאשר אוכלים את התפוח בדבש מכוונים "הפוח שער לדופקי בתשובה" כנודע), ובפסח היינו סוד "ופסח ה' על הפתח" – על ידי הפתח, התפוח (של אדה"ז), ה' פסח על רבי פסח והציל אותו ממלאך המשחית (כישוף המתנגדים).

ב. אות קלו: המעשה הנורא בחצות הלילה

את האות הבאה למדנל¹. האות שאחריה משהו דומה לסיפור של רבי פסח הנ"ל:

קלו. המתנגדים דווילקאמיר הוציאו קול שהחסידים מחליפים נשותיהם כו' [רואים שהמתנגדים רצו להכשיל את החסידים דווקא בניאוף. רבי נחמן כותב ש**נאוף** בגימטריא קבלה. הטענה שלהם היתה שלומדים קבלה, ולכן באמת חשבו שאם הם לומדים קבלה אז הם נואפים]. והי' חסיד של אדמוה"ו שדר אצל חייט. ושאלוהו [המתנגדים הפשוטים, שמשמע שהאינו לשמועה זו]. אם ראה כזה אצל החסיד ויען הן ושאלוהו מתי יוכלו לראות וענה בחצי הלילה ויבואו להחייט והכניסם לחדר א' עד שיתחיל החסיד המעשה הנורא (והחסיד ערך בכל לילה תיקון חצות כדבעי בבכי כו) ויהי בחצי [כנראה חסרה המלה "הלילה"]. והחייט שמע שהחסיד מתקונן א"ל בואו עמי וטראו המעשה הנורא. וראוהו שמשדר תק"ח [תיקון חצות]. בדביקות גדולה ואף לא הרגיש מהם ומביאתם ההפך מדמיונם הכוזב ופתאום [בדיוק ההיפך]. נודעו מרוב התפעלותם, ושאו החייט געוואלד: וואס האס מען זיך צוגיטשפעט צו אידן אלע נאכס מוט ער דאו אזוי... [כל לילה הוא עושה ככה].

תיקון חצות (נוטריקון **תק"ח** כנ"ל – בני אם **תקח** אמרי ומצותי תצפן אתך) – הנהגת החסיד באמירת תק"ח בצניעות, צפון מעין אדם. מי

¹ סוכה כט, א.

¹ ש"פ ואתחנן, י"ג מנחם-אב ע"ז.

כמו הלכנה. גם בשמש יש שתי בחינות – אור וחום – אבל כבר ערכוביא, ואילו בלבנה יש בטול לאלקות בטהרתו. הוא לא מביא כאן את "דומים ללבנה, ועתידים להתחדש כמותה".

אור-חום-ריפוי-כח הצומח

בסוד הוי' האור הוא י', חום ה' עילאה, ו' כח הריפוי ("שמש צדקה ומרפא בכנפיה") ו-ה' תתאה כח הצומח. כנראה שכל השלשה יכולים להשתלשל ל"לעומת זה" – גם חום השמש, גם רפואת השמש וגם צמיחת השמש. צמיחה יש גם מהלבנה, "גרש ירחים"⁸⁶, ה' תתאה, "אף עשיתיו" בעולם העשיה. אך אפשר לומר שגם הרפואה וגם הצמיחה הן בזמן הזריחה, בזמן האור – רק החום נשאר כשהאור מסתלק, כמקור ליניקת החיצונים בהעדר אור – ואז אין כלל בעיה עם שתי מדרגות אלה.

לכאורה ההסבר הכי טוב הוא על דרך "הוי' בחכמה [י'] יסד ארץ [ה' תתאה] כונן שמים [ו'] בתבונה [ה' עילאה]"⁸⁷ – הרפואה (באות ו') קשורה לחום⁸⁸ (ה' עילאה), וכמו שהחום יכול להשאר גם פעולת החום נשארת (שהרפואה בתוך החום, החום מזין את הרפואה), אבל הצמיחה קשורה לאור, כידוע במדע. הצמיחה היא בבחינת משיח, "צמח שמו ומתחתיו יצמח"⁸⁹, לכן לא בעיה שנמצא גם בלבנה.

מאמינים שא"א להיות בלי עצמות א"ס שמאיר דווקא למטה, ועכו"ם לחמה שאומרים עזב ה' את הארץ ביד כו' [השרים, הכוכבים והמזלות]., כידוע דעתם...

יניקת החיצונים מהחום ולא מהאור

בסוד הוי' ליראיו בשער "שמש הוי'" האור של השמש הוא כנגד ה-י של שם הוי' ב"ה ואילו החום של השמש הוא כנגד ה' עילאה. אנחנו נתפסים באור. האור של השמש כו' מבטא את נוכחות ה', אך בחום כבר יש יניקה לזרים, כי "בינה מינה דינין מתערין", שם מתחילה מציאות היש". גם בעבודת ה' צריכה להיות חמימות, אבל ללא מוחין דאבא, גילוי אור (המעיד על המציאות המאור – "באורך נראה אור"), יש מהחמימות לבד יניקה לחיצונים. גם ב'עבודה', מחמימות, התלהבות, ללא הבטול של אור אבא, משתלשלת ישות. יש משהו בחום שמוליד מודעות עצמית, הרגשת פירוד מהמקור. היום אומרים שכדור הארץ מתחמם – סימן שמוסיף ישות.

באמת מוסבר⁹⁰ שהשמות חמה-לבנה הם כנגד עולם היצירה (בבריאה שמש-ירח ובעשיה חרס-סהר). הישות של אומות העולם, להיות יש ודבר נפרד בפני עצמו, שייכת לעולם היצירה. שם יש את הטעות של שתי רשויות, כנודע.

משמע שהשרים – הכוכבים והמזלות – שומרים על החום. מבחינת ה'גוף' נדמה ש'עזב ה' את הארץ', אבל החום נשאר והכוכבים שומרים עליו ומוסטים אותו. אולי דורש כאן ש"מונים" היינו מאמינים – גוים מאמינים בה' שהוא כמו השמש וישראל מאמינים בה' שהוא

⁸⁶ דברים לג, יד. ופירש"י: "גרש ירחים". יש פירות שהלבנה מבשלתן" וכו'.

⁸⁷ משלי ג, יט.

⁸⁸ על דרך "כאיש [ו'] אשר אמו [ה' עילאה] תנחמנו" (ישעיה סו, יג), לשון חום.

⁸⁹ זכריה ו, יב.

⁹⁰ ראה סוד ה' ליראיו שער "ארבעה עולמות".

⁹¹ משנת חסידים מסכת הבריאה פ"ג מ"ב; מסכת רחל דבריאה פ"א מ"א; מסכת יצירה פ"א מ"ה; מסכת העשיה פ"ב מ"ט.

⁹² יחזקאל ח, יב; שם ט, ט.

שמלפנים שוהים אצל הרופא זמן מה חדש חדשיים. ובאים בריאים שלמים ונרפאים, ועתה כשנוסעים למשל לבערלין ולהמרחצאות אינם מתרפאים שם לנמרי רק מביאים הרפואות הביתה (שאינן להשיג הרפואות רק במקום הרופאים) כמו"כ בדורות הראשונים היו שוהים אצל אדמו"ר זמן מה חדש חדשיים וחוזרים בריאים ושלימים באתכפיא ואתהפכא. ובנסיעתם עתה נחלים יותר מהדרך מנסיעת מסילת הברזל [פעם נסעו בסוס ועגלה או הלכו ברגל – יותר בריא. ברכבת וברכב יותר מייגע...]. ובבואם לליובאוויטש נחלים עוד יותר [גם הגוף וגם הנפש, ידע איניש בנפשיה, "גם בלא דעת נפש לא טוב"]. וכשחוזרים מתעסקים ברפואות שציוה אדמו"ר לפי מחלותיהם בחולי הנפש. מהר"י מדאקשיץ.

"תוקפא דגופא – חולשא דנשמתא"

קודם כל, משמע שהחסידים של פעם היו שייכים גם לאתכפיא וגם אתהפכא. כפי שעולה מההמשך, היום לא שייך בכלל אתהפכא – כולי האי ואולי קצת אתכפיא. אפשר לומר שהמהפכה התעשייתית, וכל שכן מהפכת הטכנולוגיה היום, וכל שכן הסמארטפונים למיניהם, רק עושה את כל הדור יותר חולה – חולה נפש – על דרך "תוקפא דגופא חולשא דנשמתא"¹⁰. כל הטכנולוגיה היא "תוקפא דגופא", כאילו, אבל בפנימיות היא "חולשא דנשמתא" שגם מראה את עצמה טוב-טוב בגוף. כאילו הגוף מתחזק, אבל פועל חולשה כללית. היות שהכל הוליסטי החולשה הכללית משפיעה בסופה גם על הגוף. יש כאן מוסר השכל שהמנטליות של היום היא "קמעא קמעא", כל דבר לוקח הרבה זמן, צריך לקחת הרבה תרופות – לא יעזור לך רק לנסוע לרבי ולהתרפאות. הרפואה היא טבעית, "קמעא קמעא", בעוד פעם היה תיכף ומיד ממש. גם אם

יש חם – החום המשיחי

לצד כל מה שדובר על הישות השלילית שבחום, יש לזכור **יש חם** אותיות **משיח**¹⁰. ה"יש" של המשיח הוא היש האמיתי, ההכרה שרק השי"ת ישנו באמת ואין עוד מלבדו. הרגשה זו היא מקור של חם בקדושה – קדש היינו יקוד אש כנודע – "חם לבי בקרבי וגו'". והוא ענין ברכת הבעל שם טוב, בהניחו את ידו הקדושה על לב הילדים שהיה מוביל אותם לחיידר מדי יום ביומו – "זאלסט זיין א ווארמע איד".

והנה, ישנם שני משיחים, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, וי"ל שמשיח בן יוסף היינו החם מעצם ההכרה שהשי"ת הנו היש האמיתי, ואילו משיח בן דוד הוא החם מתוך ההכרה המתחייבת מההכרה הנ"ל והיינו ש"כולא קמיה כלא חשיב", שהוא משקף היות השי"ת גם האין האמיתי, שהוא בעצם נשמת היותו היש האמיתי, כיחס בין מהות בלתי נמצאת למציאות נמצאת, כמבואר במ"א, וד"ל. עיקר סוד הסיהרא, הלבנה, המתבאר כאן, דלית לה מגרמה כלום, הוא משיח בן דוד, בעוד שמשיח בן יוסף, ספירת היסוד, הוא סוד פרצוף י"ש באלב"ם כנודע.

ד. אות קלח: נסיעת חסידים לרבי – בעבר ובהווה

רפואת הגוף ורפואת הנפש

קלח. המשל לנסיעת החסידים בדורות הראשונים – ובדורות אלו ע"ד נסיעה להרופאים (שחולי הנפש כחולי הגוף)

¹⁰ כאשר מחלקים **משיח** ליש חם ועושים כל תבה בהכאת אותיות (י פעמים ש; ח פעמים מ) מקבלים 3320 (10 פעמים צמח צדק, שמו של משיח), והערך הממוצע בין מספר זה ל-**משיח** הוא 1839 = 3 פעמים 613 = "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" וכו'.

¹⁰ ע"פ זהר ח"א קפ, ב.

התיכף ומיד ממש לוקח חדש-חדשיים, לא נורא, העיקר שחוזרים הביתה בריאים. במלים אחרות: כל החסידות של הבעל שם טוב עבדה פעם יותר טוב וכעת עובדת פחות טוב. השאלה אם הבעל שם טוב היה בא ורואה איך זה היום – אם היה מבסוט. יש סיפור שהבעש"ט אמר שאם היה יודע כמה העולם יורד ומתגשם מאז שהסתלק לא היה יורד לפעול בו כעת.¹⁷

המופת העיקרי – להפוך בול עץ לבן אדם

יש משמעות שהחסיד של פעם היה מתעקש – 'לא זו מכאן עד שאתרפא לגמרי' – וממילא זה היה עוזר. לחסיד של עכשיו אין עד כדי כך בטחון וגם עזות דקדושה, טיפוס טבעי יותר – כל כך טבעי שמה בינו לבין סתם מתנגד?! הצדיקים של פעם, חוץ מהמופתים שעשו – שעדיין יש מופתים – עיקר המופת (כמו שכתוב גם בחב"ד וגם בקוצק) הוא לקחת בול עץ ולעשות ממנו בן אדם. המופתים של היום לא ככה, לדאבוננו – לרבי יש מליון מופתים למעלה מדרך הטבע, אבל...

¹⁷ ראה אור ישראל ח"א עמ' רפה ואילך.

דבר יום ביומו – פרשת ויקרא

תפילת מנחה בכל יום קשורה במיוחד לקרבן מנחה. כמו שבקרבן מנחה העני מוסר את נפשו, כך בתפילת מנחה אנו עומדים כעני בפתח ומוסרים את המעט שיש לנו, את נפשנו. יצחק אבינו הוא שתיקן תפילת מנחה, "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב" – והרי יצחק הוא השה הנעקד על גבי המזבח במסירות נפש כפשוטה.

תפילת המנחה דורשת מאתנו להפסיק באמצע העבודה, להסיח את הדעת מצרכינו ולצאת לשוח בשדה, גם כאשר קשה לכוון ונמצאים במצב של עניות, קטנות הדעת ("אין עני אלא בדעת").

"אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה" – "וַיְהִי בַעֲלֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֱלֹהֵיהוּ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר... עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי", ענה לתפילת העני. יש קשר הדוק בין יצחק אבינו שתקן תפילת מנחה לאליהו הנביא, שהרי יצחק = ארבע פעמים אליהו (הערך הממוצע של כל אות ביצחק), וגם ארבע פעמים בן, ארבעת כנגד ארבעת הבנים בליל הסדר.^x

פרשת ויקרא יום שלישי – נוסחת המלח

"וְכָל קָרְבָן מִנְחָתְךָ בַמִּלַּח תִּמְלֹחַ וְלֹא תִשָּׁבֵית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל קָרְבָנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח". הרמב"ן מסביר שבמלח יש חיבור של מים ואש: המלח מופק ממים (במיוחד מ"ים המלח") והוא

פרשת ויקרא יום ראשון – דרך ארץ

מנהג ישראל שתינוקות של בית רבן מתחילים ללמוד חומש מפרשת ויקרא. בואו נצטרף ללימוד: "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר" – מה פירוש הכפילות "ויקרא... וידבר"?

פירושו חז"ל במדרש "כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו", ולכן משה לא נכנס למשכן עד שה' קרא לו להיכנס, ורק אחר כך ה' דיבר אליו את תוכן הדברים. "דעת" כאן הכוונה להנהגה של דרך ארץ, לקבל רשות, והרי "דרך ארץ קדמה לתורה".

האות א במלה "ויקרא" כתובה בספר התורה כאות קטנה, אל"ף זעירא. כי משה רבינו מקטין את עצמו בעונה, לא נכנס פנימה עד שיקראו לו.

את זה לומדים עם הילדים הקטנים בשיעור הראשון: אתה בא ללמוד תורה, תתחיל עם ענוה ודרך ארץ.

פרשת ויקרא יום שני – מנחת עני

"וַיִּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבָן מִנְחָה לַה'". למה נאמר כאן "נפשו"? מפרש רש"י "מי דרכו להתנדב מנחה? עני. אמר הקדוש ברוך הוא, מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו". עשיר שנותן מתנה גדולה אינו דומה לעני הנותן מתנה קטנה. כי העני נותן את הפרוטה האחרונה שלו, שכל חיי נפשו תלויים בה, ובעצם הוא נותן את נפשו.

^x יצחק אבינו אליהו הנביא מנחה = קרבן פסח.

פרשת ויקרא יום רביעי – בואי תימן

"וְאִם זָבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ" – רביעי מוקדש כולו לקרבן שלמים. והנה על הפסוק בשיר השירים "עוֹרֵי צִפּוֹן וּבּוֹאֵי תִימָן" דרשו חכמים "עוֹרֵי צִפּוֹן, זהו העולה שהיתה נשחטת בצפון. ובואי תימן, אלו שלמים שהיו נשחטים בדרום".

קרבן **עולה** הוא תנועה של עלייה מלמטה למעלה, הכל כלה ונשרף על המזבח, כמו כלה המתעוררת ומשתוקקת לחתן, המציאות כולה עולה ב'רצוא', ריצה אדירה כלפי ה', "סוד הקרבן עולה עד אין סוף". צד צפון קשור למידת הגבורה, וכל עליה והסתלקות של התחתון כלפי מעלה היא במידת הגבורה.

לעומת זאת, **השלמים** עושים שלום בעולם, כולם אוכלים מהם (המזבח), הכהנים והבעלים). זו תנועה של ירידה למטה, חזרה למציאות ותיקונה, 'שוב'. צד דרום, "תימן", קשור למידת החסד, ירידה והשפעה. אם הצפון הוא התעוררות הכלה, הרי הדרום הוא ביאת החתן אל הכלה, הזכר המשפיע חסד (בסוד "זכר חסדו").

תימן בגימטריא פרו ורבו!

פרשת ויקרא יום המישי – אשרי הדור

"אֲשֶׁר נָשִׂיא יַחְטָא וְעֵשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָהּ בְּשִׁנְגָה וְאִשָּׁם" – זהו קרבן מיוחד של הנשיא-המלך שחטא בשגגה. ולמה נאמר "אשר נשיא יחטא" ולא "אם", כמו בפעמים הקודמות "אם הכהן המשיח יחטא... ואם כל עדת ישראל ישגו"? מפרש רש"י: "אשר נשיא יחטא – לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו, קל וחומר שמתחרט על זדונותיו".

עצמו שורף כאש – חיבור ההפכים של מידת החסד (מים) ומדת הדין (אש).

גם בתוך עם ישראל יש הרבה גוונים שונים ואפילו הפכים, לא צריך לבטל אותם אלא למצוא את המלח שמחבר ביניהם. והנה הביטוי "ברית מלח" נאמר גם על מתנות כהונה (בפרשת קרח) וגם על מלכות בית דוד "כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָתַן מִמְּלָכָה לְדָוִד עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ וּלְבָנָיו בְּרִית מְלָח" – **המלך** הוא **המלח** שמחבר את העם.

בלשון המדע היום: המלח הוא נתרן-כלורי, תרכובת היסודות נתרן וכלור. הנתרן הוא החלק המסוכן במלח (כמו שידוע היום הנזק באכילת כמות גדולה של נתרן), בבחינת מידת הדין, והכלור הוא החלק הטוב במלח, מידת החסד.

המספר האטומי של נתרן הוא 11, המספר האטומי של כלור הוא 17, וכך המספר של המלח הוא 28. כאשר לנתרן יש אלקטרון עודף שהוא תורם לתרכובת, הוא היסוד הזכרי-המשפיע, ולכלור חסר אלקטרון, הוא היסוד הנקבי-המקבל. והנה מספרים אלו רמוזים בפסוק שלנו: במלים "ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך" (הציווי החזק, השולל) יש 28 אותיות בדיוק, כאשר בשלש המלים הראשונות "ולא תשבית מלח" יש 11 אותיות, ובשאר יש 17 אותיות. וכן בציווי המסיים "על כל קרבנך תקריב מלח" שוב 17 אותיות. ועוד: בכל הפסוק שלנו יש 17 מלים ובפסוק הקודם 11 מלים ("קָרְבָּן רְאִישִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַה' וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לָרִיחַ יִיחַח").

[שיעור ר"ח אדר ב' תשע"ד]

יש קשר בין היחיד לראשי הדור: החטא של היחיד נובע מחסרון מסוים שיש אצלם (כמו שרואים גם באחריות של הכהן הגדול על הרוצח בשגגה). יתכן שאצל הראש-המנהיג יש פגם קטן ודק, ואצל האדם הפשוט הוא יופיע בצורה גסה וחמורה. לכן גם התיקון של היחיד אינו שלם עד שראש הדור יתקן את הפגם שלו.

בספר הזוהר נאמר "ונפש כי תחטא – תוואה". כלומר, זו תמיהה: היתכן שנפש תחטא?! התמיהה איננה על התודעה הרגילה שלנו, המזוהה באופן פשוט עם "הנפש הבהמית" שעלולה לכל חסרון. התמיהה היא על הארת הנפש האלוקית, החלק התחתון שבה שיוּרד ומשתתף למעשה בתוך המציאות של החטא. היתכן? רחמנות על הנפש האלוקית שלנו!

[שלשה כתרים עמ' רנט. לב לדעת עמ' ו.]

פרשת ויקרא יום שבת – רגשות אשם

"וְאִם נִפְשׁ כִּי תַחַטָּא וְעִשְׂתָּהּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא יָדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׂא עוֹנוֹ. וְהִבִּיא אֵיל תַּמִּים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְפָּד לְאִשָּׁם אֶל הַכֹּהֵן וְכִפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שְׁגִגְתּוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא יָדַע וְנִסְלַח לוֹ. אִשָּׁם הוּא אִשָּׁם אִשָּׁם לְה'". מי שיוֹדע שחטא בשוגג מביא קרבן חטאת, אבל מי שלא יודע **האם** בכלל חטא – מביא קרבן אִשָּׁם הנקרא "אשם תלוי" (ואם לאחר זמן נודע לו שחטא, מביא חטאת).

לפי ההלכה, אדם חייב אשם תלוי רק כשקיים יסוד סביר להסתפק שמה נעשתה עבירה. אכן, לדעת רבי אליעזר במשנה, אדם יכול להקריב אשם תלוי בכל יום, שמה הזדמן לידו חטא בלי ידיעה כלל, וזה נקרא "אשם חסידים" (כריתות ו, ג)!

המלה "אשר" נשמעת כאילו הדבר מוכרח, כאשר זה יקרה... (לעומת "אם" שבדרך-כלל פירושה רק אפשרות). נכון שיש למלך בחירה חופשית, ובכל זאת החטא מתגלגל לפתחו בצורה מתוכננת, "עלילה" אלוקית – כדברי חז"ל על דוד המלך שנכשל בחטא כדי שאנחנו נלמד ממנו איך לעשות תשובה. אשרינו שיש לנו דוד המלך כזה שעושה תשובה ואנחנו עושים יחד אתו.

"אשר נשיא יחטא" ראשי תבות **אני**. הנסיון של המלך הוא בתחושת האני – כאן הוא יכול לחטוא בגאווה, "אני אמלוד", וכאן הוא צריך לתקן כמו דוד המלך שמודה ומתוודה על חטאו ומתקן את ה'אני שלו.²

[התוועדות ח"י ניסן תשע"ד]

פרשת ויקרא יום שישי – חטא הנפש

פרשת קרבן חטאת התחילה בכותרת "נִפְשׁ כִּי תַחַטָּא בְּשִׁגְגָה", ומיד מפרטת התורה את הקרבן המיוחד של הכהן הגדול שחטא (פר כהן משיח); הקרבן של ראשי העדה, הסנהדרין, שחטאו (פר העלם דבר של ציבורי); ושל הנשיא-המלך שחטא (ישעיר נשיא) – את כל זה קראנו ב'חמישי'. עכשיו, ב'שישי', מדובר על חטאת היחיד: "וְאִם נִפְשׁ אַחַת תַּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מִעַם הָאֶרֶץ...".

² תיקון האני של דוד המלך הוא בתחושה התמידית של "ואני תפלה" = תיקון האני. תפלה גם מלשון דבר תפל, "היאכל תפל מבלי מלח" – תחושה שאני בשר הזקוק ל'ברית מלח' אלוקי, בשר ודם המועד לכל רע ש"אלמלי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו".

כלומר, מידת חסידות היא שאדם חושש תמיד שמא חטא.

האם רגש אשם תמידי הוא בריא? תלוי, אשם תלוי... רגש אשם הוא טוב כאשר הוא נובע ממקום נכון והאדם יודע מה לעשות אתו. בכל נקודה לא-טובה שלנו אנו נוטים להאשים את כולם (אנשים או נסיבות) מלבד את עצמנו. ראשית תיקון הנפש הוא פשוט לקחת על עצמנו את האשמה, ולומר זאת ביושר לפני ה' (ולא בתור תסכול עצמי שאני לא מוצלח כמו שחשבתי...). וכיון שאנחנו באמת לא מושלמים, תמיד נכון לומר "אשמנו" – כמו שבאמת אומרים בכל יום "אשמנו בגדנו", רגש אשם חיובי.³

[לפי אוצר הנפש ח"א עמ' קכת]

³ יש לדרוש "בראשית ברא אלהים את" ר"ת אשם תלוי. ראשית התגלות (ברא, לשון יציאה לבר, מהלא-מודע למודע) מדת הדין (אלהים) היא אשם תלוי. וראה בספר חתן עם הכלה עמ' קכו, רמז במה שבבא בן בוטא היה מביא כל יום אשם תלוי – "בראשית ברא אלהים" ר"ת בבא, "את" ר"ת אשם תלוי.

הִלְלוּ אֵת ה' • 390

לנכד שמואל-יוסף שי' ויסגלס י"ז אדר תשע"ח

תהלים פרק קי"ז

♩ = 84 קצוב

הו - חו - ב - ש ים - גו - כל שם - ה את לו - ל - ה

4 1 2
 קל מים - א - ה ל - ה מים - א - ה קל מים - א - ה פי

7 קה - לו - ל - ה לם - עו - ל שם - ה נת - א - ו דו - חס נו - לי -

10 1
 לם - עו - ל שם - ה נת - א - ו דו - חס נו - לי - פי

13 2 Rit.
 קה - לו - ל - ה לם - עו - ל שם - ה נת - הוי קה - לו - ל - ה